

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De proprietatibus rerum

Bartholomaeus <Anglicus>

[Lyon], 21. Nov. 1482

De lapidibus terre et metallis atque eorum proprietatibus. Liber
Sedecimus

[urn:nbn:de:bsz:31-326878](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-326878)

britanico sita. distans a britannia maiori 7 p
uo freto interposito separata. cuius gleba ad fru
menta est optima. multas habet silvas et ne
mora/ feras multas/ pecora et iumenta. fon
tes et amnes insulam irrigantes/ quo ad tem
periem est saluberrima et in fontib? vberina
dicitur esse. hec ab anglis hodie inhabitat.

Isfelandia est regio vltima in Europa
a septentrione vltra noruegia sita
glacie in ei? finib? adnata. pcedi
tor autem sup litus oceanus maris
versus septentrionem. vbi mare pte nimio fri
gore congelatur. ab oriente habens sitiam su
periozem/ austro norueciam. ab occidente oce
anum bibericum/ ab aquilone mare coege
lanum. et est dicta isfelandia quasi terra glaciei
eo q? ibi dicuntur esse montes niuei in glaciei
duriem congelati ibi cristalli inueniuntur. In
illa etiam regione sunt albi vrsi/ maximi/ et fe
roassimi qui vnguibus glaciem rumpunt et
foramina multa faciunt. per que in mare se sub
mergunt. 7 sub glacie pisces capiunt. eos ex
trahunt per foramina predicta. 7 ad litus de
ferentes. inde viuunt. terra est sterilis quo ad
fruges exceptis paucis locis in quoz vallib?
vix crescat alicna gramina tantummodo et arbo
res in locis vbi habitant homines pnt 7 p
ducat. 7 in illis pnt? feras gignit et iumenta nu
tant. vñ de piscibus et carnib? et venatiõib?
p maiori pte pupul? terre viuunt. oues ibi p fri
gore viuere non possunt. 7 ideo incole de fera
rum et vrsoz pellibus quos venatu capiunt.
contra frigus se mununt. et corpora sua te
gunt alia vestimenta habere non possunt. nisi
aliunde deferantur. gēs multum corpulenta.
robusta et valde alba. piscationi dedita 7 etiam
am venationi.

Lugia siue zeugis est puertia vbi
est maior larrago. minor affrica
inter bizaniam 7 numediam sita:
(vt d. Isido. li. xv) Decmar sita
do est iuncta. vt d. idem. 7 a mendie vsq? ad
regionem gotulorum porrecta. cuius prima
sunt frugifera. vltiora vero belijs et serpen
tibus plena. ibi onagri. 7 fere siluestres ibi mi
ra 7 monstruosa inueniuntur. vt d. idem.

¶ De lapidibus terre 7 metallis
atq? eorum proprietatibus.

¶ Liber Sedecimus.

O scriptis pprieta
tibus terre 7 partiu
eius in gnali. restat
adiuuare dño aliq
bic inferre de eius
omni in speciali.
Eoz autem que or
nent terram quedā
sunt simpliciter ma
nimata 7 insensibilia. vt omnia metheorica.
que in venis terre generantur. qualia sunt la
pides. colores/ et metalla. et de illis primo p
ordinem e agendum. Quedam vero vegeta
bilia/ sicut radices/ herbe/ et arbuta. Quedam
autem sensibilia. vt homines et iumenta. de
quibus vltimo est tractandum. Primo igitur
de his que generantur in terra et in venis eius
per ordinem alphabeti bic dicendum est.

Arena ab ariditate est dicta que si
manu pressa fuerit. pte siccitate 7
duriā siccitatem facit. que si in se
ste cãdida aspersa fuerit nihil for
tis post se relinqt. vt dicit Isido. li. xvi. capitulo
quarto. arena siquides in aquis marinis
ab omni limositate 7 lutea viscositate abluat.
vt d. Aristo. in libro de pprietatibus elemen
torum. 7 ideo ppter vinentem in ea siccitatē
coagulari in lapidem perfecte non permittit
terra enim pura (vt d. idem libro methe. iij.)
lapis non fit quia cõnuationem non facit. s; cõ
munionem. 7 ideo siccitas vincens omniē
humiditatem nõ permittit eam totaliter in la
pidem consolidari. inde est q? arena terra com
muni est subtilitater durior. sed lapide mol
lior 7 in partes innumerabiles diuisibilior. vn
de arena frigida 7 sicca/ minuta cõpressa/ gra
uissima est in pondere quia sit minuta. steri
lis ex se ppter caloris et humoris defectum et
dominiū frigide siccitatis imbre supueniente
non dissoluitur. sed potius diluta aut consum
pra lutea in puritate magis cõprimuntur. et p
te partu fortius deherente amplius solidantur.
vt dicit Hiero. super Jere. c. v. qui posuit bare
nam terminū/ mari 7 q. habet etiam vniuersa
liter naturam colaniã. vnde aqua per barena
colata purior et dulcior inuenitur. vt d. Con
stan. Item virtutem habet metalloz purgati

nam et sua confractione rubiginis consumpti
uam. aurum enim et ferrum arene confractione
clarificantur. Item virtutem habet infrigida
tiam / repercussiuam / opiliuam / tuuoris
sedatiuam. vt patet in chimalia. i. arena et la
pide fabuli resoluta. que valent ad omnia su
pra dicta. vt d. Constan. Item virtutem habet
mineralem vel salicam similem vel affinem.
vnde inter arenulas tam fluuiales q̄ marmas
auree arenule sepius inueniuntur. lapides eni
am polliti et gemme precise in marino litore
inueniunt inter arenulas. Item arene tam flu
uiales q̄ marine ex ventis contrarijs ipsas a
renulas p̄cillas eleuantibus / sepius in ma
ris hostijs et litoreibus coaceruantur. et ex are
nis sic accumulatis aq̄ fluuiales ne mare sub
intrent aliquotiens retardantur. vt d. Hiero.
super amos. viij. nisi defluerit sicut riuus egyp
ti qd. vbi expresse dicitur q̄ aqua nili p̄t ob
stantes barenarum cumulos contingit impedi
ri. Nam circa fluminis descensum panter ag
gregate aqua nili descendere in mare non per
mittitur. sed potius reflueret per plana egyp
ti manifestissime coartatur. sed quanto illis cu
mulis arenosis aqua redire compellitur tanto
eisdem dissipatis cum maiori impetu in ma
re descendere p̄fundius p̄hibetur. vt dicit De
ro. ibidem. Item arenarum obstaculis in mari
sub aque superficie occultatis occurrere vel res
sistere maxime est difficile et periculosum. vt
patet supra vbi de maris p̄cillis p̄tractatur.

Argilla est terra tenax glutinosa et
viscosa ad varia opera singulo
rum disposita atq̄ apta et est sc̄z
Isti. li. xvi. c. i. ab argis sic vocata
apud quos primo ex tali materia vasa fictilia
sunt effecta (vt ibidem dicitur) talis terra per
actionem caloris liquidiores partes consumē
tis et terrestriores consolidantis in laterem cō
mutatur. sepe enim p̄tingit q̄ talis terra lutea
et vinctuosa frigiditate aquam p̄gelante i. i. la
pidem cōmutatur. sepe etiam accidit talis tras
mutatio sc̄z. luti vinctuosi in lapidem ex calore
coagulante. sicut enim dicitur libro methe. iij.
lutum vinctuosum aptum est huic transmutati
oni sc̄z in lapidem p̄ calidi coagulatiōe qua
re vinctuosum est medium inter viscosum et va
poratum habens humidum in se. vnde gra
tia vaporatum potest a calido coagulari. gra
tia viscosi non potest ex toto educi. sed ampli
us comprimere et solidari. et sic in lapide tras

mutari. vt d. ibidem cōmenta. Argilla est fr
giditate sua sanguinis restrictiua. vt d. Con
stan. Argilla si cum forti aceto fuerit distempa
ta apposita fronti et temporibus p̄hibet san
guinem de naribus profluentem.

AZabstrum. vt dicit Irido. li. xvi.
c. v. est lapis candidus intercan
tus varijs coloribus ex quo: cuā
gelici illius vnguenti vasculum fa
ctum fuit. ex hoc enim cauantur vasa vnguent
aria quia vnguenta custodiunt peroptime. in
corrupta. nascitur autem circa thebas egyp
ti et damascum sine ceteris candidior. sed p̄
bassimus de india transportatur hic lapis
a diasconde nicomar diaf. et dicit valere hūc
ad victoriam obtinendam. et dicit etiam q̄ ge
nerat et conseruat amicitiam.

Aurum ab aura est dictum. vt di
cit Iridorus libro. xvi. eo q̄ rep
casso aere plus refulget. naturale
enim est vt metallorum splendor
plus fulgeat luce alia repercussus. hinc et au
rarij sunt dicitur quorum fulgor splendidus red
dit. aurum autem magis radians et fulgens
dicitur obrisum eo q̄ splendore obradiat ac ful
gore. Est autem coloris optimi quod bebrei
operam. greci vero cayron vocant. lamina ve
ro tenuissima ex qua inciduntur fila aurea bra
chea nuncupantur (huic sc̄z. Irido. c. de me
tallis. Sc̄m Aristo. autem li. metheo. paruz
ante finem dicitur. q̄ aurum sicut cetera metal
la materialiter procreatur ex sulphure subtili
et rubeo et de viuo argento subtili et albo.
plus autem occurrat in eius compositione de sol
licitudine siue soliditate sulphurea q̄ de aereo
aquofo viuo argenti. et ideo aurum solidius ē
et ponderosius q̄ argentum in cuius cōpositi
one plus de argento viuo q̄ de sulphure al
bo concurrere consuevit (sicut ibi d. R. i. rufus
Auro igitur inter metalla quo ad substantiam
nihil solidius est. nichil cōpactius. et ideo in
igne positum non euaporat nec etiam in pon
dere minoratur. vnde in igne non consumitur
sed sol quando vi caloris liquefacit si quid ha
bet annexi impunitatis et scorie deponitur p̄
pter quod et amplius depuratur et fulgidius
inuenitur. Nihil enim inter metalla est ductili
us quia tante est ductilitatis q̄ inter in eadem
et malleum sine ruptione siue distinctione p̄
tuum in brachtheas id est tenuissimas lamias

dilatatur. nec etiam inter metalla quo ad formam et speciem est pulchrius. et ideo inter omnes picturabiles formas siue species primam et precipuum locum auri optinet pulchritudo. unde forma est et decor tam colorum quam rerum vel metallosum. Item nihil inter metalla quo ad virtutem inuenitur efficacius (cuius virtutem describit platearius dicens) aurum in quatuor partibus est omni metallo et purius. et ideo virtutem habet confortatiuam et superfluitatum coadunatiuam in corpore exteriorum. et ideo valet contra lepram et elephantie passionem vtiliter emendandam. Limatura autem auri in cibo vel in potu vel in medicina valet ad preservationem a lepra vel saltem ad eius occultationem. quia eius frequens usus ab ea preseruat vel retardat aut saltem ipsam palliat et occultat (vt d. auicenna) Item eadem limatura cum succo boraginis et osse de corde cerui valet contra sincope et cardiata passionem. Item lamina auree candentes in vino et nucis faciunt vtile contra vicia splenis et alias passiones multas vel melancholicas. Item ystrum facta cum instrumento aureo melior est quam alia materia vel metallo. locum enim ystronis custodit in unem a fetore. Item puluis cadum aureo oculis impositus maculas oculorum purgat. Confortat autem aurum membra quibus eis non incooperatur nec ea nutrit depurando. et asperitate sua superfluitates que membra ledebant extirgendo (vt d. idem plate.) Item aurum calefactum tollit pilos a membro quod inde exustum fuerit aut fricatum et iterum crescere non permittit (vt d. Constan.) Item aurum percussum non resonat sicut es vel argentum nec crepat nec funditur. sed potius extenditur et dilatatur. nisi ei fuerit aliud metallum adulterinum modo aliquo incorporatum. Nam quod dicitur es vel auricalcum cum auri substantia est permixtum semper sub malleo scinditur. et semper ad susceptionem debite forme. sub mallei tactu inobediens inuenitur. et ideo necesse est quod omne superfluum ab eo per excoctionem auferatur vt efficiatur ductile et aliquod vas cum operata forma exinde producat (vt dicit Grego). quando autem lamina vel brachia aurea cum argentea subducta det malleando incorporari necesse est a tribus maxime precauere scilicet a puluere/vento et humore. quia si aliquod horum inter aurum et argentum permiscuerint. nequaquam vnus cum altero se tenebit. et ideo oportet quod in loco valde mundo et quieto hec duo metalla ad inuicem vniantur. quando autem modo debito sic iunguntur inseparabilis fit vnio

ita quod ab inuicem non possunt ulterius separari

Auricalcum (vt d. Irido) est dicitur quia cum sit es siue aurum respicitur tamen superficialiter sicut aurum. es enim greco sermone calco vocatur. auricalcum itaque habet duriciem eius siue aurum ex mixtione enim eius et stanni et auri pigmentum et quibusdam alijs medicaminibus perducitur in igne ad calorem auri. vt dicit Iridorus colorem itaque habet auri et similitudinem sed non valorem. vasa etiam diuersi generis artificialia et pulchra in sui nouitate auri specie precedentia ex auricalco preparantur. sed paulatim a fulgore primo beberantur et quasi rubiginantur et sic tam colore quam odore a proprio suauitate. aliam originem protestantur. In istis vasis abaria et vasa diutius seruata sapore horribiliorem contrahunt ex eius vicio et odore. Colliria tamen que oculorum sunt medicina in eis vtiliter seruantur et ex eius fortitudine accipiuntur. vt dicit plau.

Auripigmentum est vena terre siue genus lapidis fissibilis et fragibilis auri speciem preterens in colore. et vocatur alio nomine lapis arsefascis. qui est duplex rubeus et citrinus. et habet secundum diuinitatem naturam sulphuris calefacendi et desiccandi que si apponatur ei ipsum in album transmutat et omnia corpora metallina preter aurum expulset et euasat. vt. d. r. et. d. Secundum plautum autem auripigmentum calidum est et siccat in quarto gradu et est vena terre et dupla species ruberum et citrinum. Liminum autem copertur medicinis. habet autem virtutem dissoluedi/attrahendi et mundificandi. unde valet asmaticis et malum anhelitum habentibus et humiditate. si indurato capite fumus eius recipiatur. Et auripigmento fit phibocum id est vnguentum depilatorium vt pili facilliter amoueantur quando decoquitur cum calce vitrua. valet etiam contra serpiginem et impetiginem si locus cum sapone et auripigmento leniter inungatur. sed statim locus inunctus abluatur. quia si vnguentum tale ibi diu maneret bonam carnem sicut et malam corroderet et excoxiaret. naturam enim habet infassiuam et corrosiuam. vngues autem deturparos et deformes cadere facit vt crescant meliores. vt dicit plau.

Argentum a greca appellatione vt d. Irido. est dicitur. Nam greci argentum vocant. cui nimum modum accidit quod cum sit candidum

Impressum corpori lineas nigras (vd. *Isti* do.) reddat. *I* eius compositione sunt viuz argentum et sulphur album, plus autem est ibi de aereo et aqueo et argenti viui q̄ sulphuris, et ideo non est tanti ponderis sicut aurum vt d. rufus. *E*st autem argentum duplex salicet simplex et compositum. Simplex autem liquidum est et vocatur argentum viuum. *C*ompositum autem argentum est solidum / compositum et argento viuo puro et sulphure albo non viente (vt dicit Aristoteles). *A*rgentum autem viuū est substantia aquea / mixta cum subtili terrena forā admixtione indissolubili, et hoc habet ex magna siccitate terrea que non liquefit in superficie plana, et ideo non adheret sicut id quod est aquosū. *E*st autē eius substantia alba ex claritate aque subtilis et ex albedine terre bene subtilis et digeste habet etiam albedinem ex admixtione aeris cuius p̄dictis, habet etiam argentum viuū hoc sibi naturaliter propriū q̄ nō coagulatur p̄ se sine sulphure sed cum sulphure et cū plurimū substantia coagulatur, ideo dicitur ibidem q̄ argentum viuū et sulphur sunt elementū id est materia et principium omnium liquidabilium salicet metallorū, hec omnia dicuntur in li. metho. exp̄sse, et etiam a richardo sic exponitur, argentū itaq̄ viuū omnium metallorū dicitur esse principium, et ideo respectu eorum est simplex elementū. *D*e sua autē virtute et natura / diuersi diuersa posuerunt. *Q*uid autē de h̄ sentiant medici patere potest per hec verba. *A*rgentū in q̄ platearius) viuū calidum dicitur esse et humidū in gradu quarto. *Q*uis a q̄busdam iudicatur frigidum et in eodē et q̄ sic calidum ostenditur p̄ effectum eo q̄ dissoluit penetrat / et incidit, sed q̄ actualiter sentitur multum frigidum abusiue frigide iudicatur. *Q*uod autē aliq̄ dicunt argentū viuū ex quadam vena terre per excoctionē fieri falsum esse patet, eo q̄ p̄ clariē ignis facillime in fumū ex tenuatur, sed a terra gignit et quasi aqua p̄fluenta p̄creatur, diuissime etiā in vase frigido et solido conseruaf. *T*anta autē ipsius est coherencia et fortitudo q̄ nulli rei potest admisceri nisi p̄mitis extinguat, extinguit autē cū salina q̄n cū ea fricatur, et maxime q̄n cinis saluac additur et maxime quando puluis ossis sepe soletur. *E*st autem argentum viuū de facili in fumū euaporatiū et resolutiū cuius fumus maxime obest astantibus. *I*nducit enim palisim et tremorē relaxando nervos / et remolliendo. *D*e acceptum inuisum occidit mēbra p̄

fodiendo. *L*inea quod piculum maxime valet lac caprinū in quantitate maxima exportatum cū continuo motu panētis, ad idem sp̄aliter valet et decoctio vini cū absinthio et isopo (huc usq̄ plate) *D*icitur autē argentū viuū eo q̄ incidat materias quibus incitur (vd. *Isti* li. rvi. vbi etiā hoc subiūgit, hoc inquit est liquidum quia p̄mit. *I*nuenit autē sp̄aliter in metallis seu in fornacibus argentans guttarum concretionē rectis inherens, sepe enim in vultuissimo stercore doacarum et puteorum limo inuenitur, fit enim ex minimo imposito cocule ferree patena testea superposita, debet autem fasculum esse circumlinctum et circumdatum carbonibus / et tunc argentum viuū ex minimo distillabit, sine hoc argento neq̄ es neq̄ aurum inaurari potest. *T*ante autem virtutis est vt si super sextarium argenti viui centenarium solum superponas oneri statim resistit. *S*i vero auri scrupulum superposueris leuitatem eius in se statim rapit. *E*x quo patet non pondus esse, sed naturam cui cedit, potui datum interficit / ponderis causa. *S*eruat autem melius in vasis vitreis, nam ceteras materias perforat et corodit (huc usq̄ *Isti* do. rvi. c. de metallis) *A*rgentum est igitur album / clarum / sonorum / purum / ductilitatis habens multum, minus tamen q̄ aurum / balsami, potissime conseruatiuum / virtutis in inspide iuuatiuum. *M*aiorem autem virtutem habet iaspis in argento q̄ in auro, vt dicitur in lapidario, liquabile et in igne resolutiuum et liquefactiū / colorem habet igneum rubeū infrigidatum vero iterum efficitur candidum atq̄ durū, et quāuis sit grossum et materiale respectu auri / tamen post aurum in valore et precio obtinet inter metalla principatum, nā eius scortia siue spuma vulnera sanat et replet et carnes superfluas in eis crescere non permittit acatrices induat / sordes corporis mundificat / cancerum a fetore custodit / confortat fluibilia membra et constringit / ex contractu terre rubiginem contrahit, sed ex arene et salis confectione colorem pristinum recipit et resumit.

Adamas est lapis indiarū paruis et indecoris ferrugineum habes et splendorem cristallinum, nunquam tamen vltra magnitudines nuclei auelane est repletus, h̄ nulli cedit materie nec ferro quidem nec igni nec vnq̄ incalēat.

unde a grecis vis inbonita appellatur. s; ai
 sit inuicis ferri ignisq; contemptor rumpitur
 sanguine hirci calido et recenti. cuius frag/
 mens sculptores in signandis gemmis et p/
 forandis vniuntur hic differt in hoc a magnete
 quia positus adamas iuxta ferrum non patit
 illud attrahi a magnete immo retrahit p qua
 daz violentiam feruz a magnete lapide sic at
 tractum. Dicitur hic lapis more electri venena
 reprobendete. metus varios expellere /r male
 fias artibus obuiare (huicq; Isi. li. xvi. c. de
 cristallis) Dicitur lapis secundum dia. gemma re
 conciliationis di et amoris. q; si mulier a viro
 suo fuerit disgressa p virtutem adamantis in
 viri gratiam facilius reuocatur. Adhuc di. idē
 q; si uera adamas capiti dormientis mulieris
 cautiū supponatur. scire poterit maritus ei?
 an sit casta. nam si fuerit casta dormiendo am
 pleri cogitur vi lapidis maritum suum. Si ve
 ro fuerit infidelis ab eo subito resilit. et velut
 lapidis presentia iam indigna subito delecto
 cadit. Virtus etiam huius lapidis est vt di.
 dia. q; si in laerto sinistro gestatur. valet tra
 hostes tra insaniam rixas et gurgia cōtra in
 cubos et fatasmata tra vana sōnia et venena
Ad cristus lapis ē indicus qui in
 ter gemas purpureas obtinet p n/
 apatur. vt di. Isi. Est autem ame
 nstus colore purpureo et violatō
 pmitus quasi rosa. nitens et leuiter fundens
 quosdam flammulas et emittentes (Isido)
 alterum eius genus descendit ad iacinctū nō
 ex toto igneum. sed vini colorem habens. Et
 sunt species eius quinq; scāndum Isidorū
 Sed vt dicit dia. purpureus nobilior est et a
 lijs vtilior. Nam virtus eius tra ebrietatem
 est et facit vigilem et malam repellit cogitatio
 nem et bonum pferit intellectu. et inest ei mol
 licies ad scilpandum.

Abadas est gemma nigra habens
 albas venas et dicit abadas a flu
 mine eiusdem nominis existens in
 acilia. iuxta quem gemma pmi
 tus est inuenta (vt di. Isid.) modo autē in plu
 ribus regionibus inuenitur. Est em quoddaz
 genus cretūm (vt dicit dia.) iam venis ceru
 leis aliud genus est indicum varium cuius gurg
 tis sanguineis. primum enim genus vt dicit
 Isi. credit valere magicis artibus. Nam cum
 ipsa tēpestates auertunt. sistunt flumina sicut
 dicunt idem. Item genus etiam vtile est secū
 dum dia. ad regum fortunas et simulacra mō
 stranda somniorum. Cretūm autē genus mu
 tat pericula. gratum facit et placētē et per sua
 forēm et scilpandum et vires pferit. Tertius ge

genus sc; indicum visum fouet tra sitim p/
 dest contra venenum valet et accessio ei? odo/
 nifera est. vt di. dia.

Abeston archadie. est lapis ferrei
 coloris ab igne nomē sortitus eo
 q; semel accensus nunq; extinguit
 de quo fabricatum ē quid mecha/
 nicum. de quo gentiles capti sacrilegio. mira
 batur. In quodā tēplo em veteris erat factū
 candelabrum. in quo erat lucerna sic ardens.
 vt nulla tempestate nullo imbre extingui pos
 set vt dicit. Isi. li. xvi. c. de lapidibus.

Hisicos est gemma nigra pōde/
 rosa distincta venis rubentibus.
 hec calefacta igni septem diebus
 colorem tenet. vt dicit Isidorus.
 de gemmis nigris.

Alabandina est gemma dicta ab
 alabanda regione asie. cui? color
 similis est calcedonio s; rarior. vt
 di. Isido. secundum dia. autē ala
 bandia est gemma clara et subnisa. vt card?
 cuius virt? est sanguinē puocare et augmētare

Agiristis ē gemma argenteo simi/
 lis habens stigmata aurea cui si
 milis est in calore adromaia. Est
 em lapis cuius color est argente?
 vt di. Isi. cuius est forma quadrangula sicut
 tressi. et fortitudo sicut adamanti. hoc putant
 magi nomen impositum ab eo q; animozum
 impetus vel iracundias credit refrenare. vt d.
 Isido in. c. de gemmis aureis.

Asmion est gemma indica cristal
 lo ppinqua. in cui? cōtro lucet stel
 la. fulgore lune plene. Sic autē dē
 ab astis. eo q; eis opposita fulgo
 rem rapit. vt di. Isido. c. de cristallis

Alectorius est lapis qui inuenitur
 in vetriculis gallinacis cristallo
 obscuro similis. cui? vltima mag
 nitudo est ad fabe quantitatē. hic
 incertamine secūdu magis credit reddere bo
 mines insuperabiles et inuitos. vt dicit in la
 pidario. De hac gemma dicit dia. alectorius
 lapis exatāt venerem gratum facit et pstantez
 ac viciorem discretum et oratozem amicos re/
 format et reprimit in ore firm.

Asterides est gemma candida in/
 clusam continens lucem sicut stel
 lam intus ambulantem. redditq;
 solis radios candidantes.

Aldatites est lapis vlt gēma a qua si vestis fuerit contracta cōtra ignē resistit. et si igni imponat nō ardet. sed splendore accepto nitidior apparet. et est similis allumini salsili omnib? magorum maleficijs obuians et resistens. vt dicit. *Isido. li. xv.*

Biumē terre est gleba limosa et viscosa in locis precipue palustribus generata. Est autem secūdu *Isi. li. xvi. c. ij.* quedāz terra glutinosa que iuxta locum asphalti in iudea reperitur. et natura est ardens et ignium cognata. et est tan te tenacitatis q̄ nec aqua nec ferro corrumpit sed solū sanguine menstruali. Est autē vnt ad nauium cōpaginonem. de hoc bitumine dī in plateareo asphaltum id est bitumen iudat. cum est calidum et sicū in tercio gradu et est terra nigri coloris et ponderosa et fetida. et ē terra (vt dicunt aliqui) de spuma maris mortui generata. et ad modum terre indurata. Dabz autē virtutē attrahendi. cōsolidandi et cōsumēdi. et emulsum valet ad vlcera et vulnera cōsolidanda. si puluerizetur et sicco vulnere apponatur. et si vulnus fuerit multum longum et latum. Valet etiam ad passiones maris spūalia p̄pimentis. si ponatur sup carbones. et fumus eius qui est fetidus sup os et nares contrahatur. Valet insup rheumaticis / s̄nolentis / et litargiacis qz rheuma de capite multum purgat. vt. d. pla.

Berillus est lapis idic? viriditate siliis smaragdō. sed in pallore pollis ab iudis in sex angulas formas. vt coloris ebetudo repressione angulorū excutitur. aliter autē pollens non habet fulgorem. Genera autem eius sunt decem. vt dicit *Isido. m. c. de viridibus gēmis.* vbi enam statim subdit crisoberillus species. scz est berilli cuius pallida viriditas in aureū colorem respicendit. et hunc etiam india mittit nobis. Berilli virtutes describit dia. dicens. Inter berillos qui magis pallet melior ē virtus eius contra pericula hostium et contra lites inuictum reddit et mitem / ingeniu bonū adhibet / valet contra vicia epatis et contra spirita / et eruuationes / humidos oculos sanatur. manū gestantis exurit si solis oculis opponatur / hominem magnificat. et amorem dī ligat cōiugalem.

Calculus est lapillus terre admixtus rotundus atqz durissimus purus et ex omni pre leuissimus atqz planus. Dicitur autē est calculus eo q̄ sine molestia sui breuitate et planitie a pedibus cōculatur

qui contrarius est scriptulus lapillus scz asperius et minutus / qui si inter pedem et calcē incidit valde nocet. hinc et saxa dicuntur scripta id est aspera atqz dura vt dicit *Isi. li. xvi. c. ij.* sepe autē calculus in corpe animalis ex calidis et viscosis humorib? / nūc in vesica nūc in renibus generatur (vt. d. *Constant.* Quere re supra li. vij. de passionibus renū. capiti. de calculo.

Calcis siue calx est lapis adustus cuius admixtione cū arena. et aq̄ fit cementum Est autem calcis diuersa vltia (vt. d. *Isidorus*) qz dū sit actu frigida intus in occulto feruentem habet vel continet ignem. vñ p̄fusa aqua / statim ignis erumpit latens. Eius natura aliquod mirū habet. postq̄ em̄ arserit / aquis incenditur quibus soler ignis extinguit. oleo vero extinguitur quo soler ignis accendi vsus enim eius est fabrice necessarius. nam lapis lapidi non pōt herere fortius / nisi calce sit coniunctus. Calcas autē que fit ex lapide albo et duro / melior est structur? et molli vero vtilior est in tectis (hucusqz *Isi. li. xvi. c. ij.*) Calx autē (sc̄m plate.) calida est. et sicca in quarto gradu / que mixta cū oleo pustulas et vulnera putida iuuat et in afectione. bene consolidat. carnē supfluā corrodit. neci vulnere crescere p̄mittit. Calx viua cū auripigmento et aqua admodum pulvis decocta. pilos cadere facit quia suo acumine poros aperit. vt dicit *constantinus* et *platearius*.

Cementum est calcis et barene cuius aqua temperata cōiunctio et mixtura q̄ ad lapides cōiungendos et pietes lincēdos et dealbādos sūme ē necessaria. in picturis et coloribus panctum primū fundamentum et precipuum est cementū melius autem adheret pieti humefacto et magis / melius fuerit de plastro siue de gypso.

Cementum est calcis et barene cuius aqua temperata cōiunctio et mixtura q̄ ad lapides cōiungendos et pietes lincēdos et dealbādos sūme ē necessaria. in picturis et coloribus panctum primū fundamentum et precipuum est cementū melius autem adheret pieti humefacto et magis / melius fuerit de plastro siue de gypso.

Nam ut dicit Jfido. calas est cognatum. opti-
mū aut omnium est de lapide speculari factus
cemenam qui lapis translucet velut vitrum ⁊
et multum scissilis in tenues crustas. ut dicit.
Jfi. et est idem quod plastrum quod in greco
dicitur gipsum. in teutonico speratalo nūcupa-
tur.

Carbunculus lapis est preciosissi-
mus sic dicitur. qz ut carbo ē ig-
nitus cuius fulgor nec nocte vmi-
ditur. lucet em̄ in tenebris adeo ut flamas ad
oculos vibret. Genera eius sunt. xij. sed p̄stan-
tiores sunt qui fulgent et emittūt radios sicut
ignis ut. d. Jfi. li. xvi. c. xij. (ibidē subditur)
carbunculus grece antrax dī. gignit in libia apud
trogo ditas. Inter has. xij. spēs p̄cellit aucoi-
tate qui igne est coloris sed candida vena pie-
cincus. cuius est p̄prium. qd̄ p̄iectus in ignē
velut mortuus carbo extinguitur. sed aqua p̄-
fusus exardescit. Alia est spēs carbun cui noīe
sandalicus a loco in die vbi inuenit sic dicitur
in eius specie. velut intra lucidos ignes appa-
rent quedā gutte. quīs auree et bec gēna est
p̄q̄ incōpabilis respectu aliarū. Alia est spēs
que lebius appellatur a lucina qz fragran-
tia sic dicitur. et hanc gēnam remissū carbunculum
dicunt. et est duplex. Una que ut purpura ra-
diat. altera velut cocinei coloris seu ruboris.
bec a sole vel a trim digitōz calefacta. palcas
et cartax. folia a se rapere dicit sculpturis res-
sit si vero aliqui sculpta fuerit dum ligna in ce-
ra impmit quasi quodā animalī motu p̄re ce-
re secum tollit (ut dicit Jfi. ibidem.) ad spēm
carbunculi reducat balagius qui rubeus et
p̄ lucidus est. ut. d. dia. et dī qz bec spēs carbū
cui in vena saphin inuenitur et ideo ex vicini-
tate saphin. quandā nebulam ad modū fauil-
le circa ignē balagine strabit. que circa ei⁹ sup-
ficiem se diffundit. sed hoc patet sensibiliter si
diligentius contemplet.

Crisopassius est lapis ethiopicus
quē lux celat. et p̄dit obscuritas.
de nocte em̄ est igneus de die vero
aureus ut. d. Jfi. ibidē em̄. in die em̄ quasi eua-
nescens et fulgorem amittens q̄si auz expale-
scit. Est autē spēs crisopassij quē india nutrit. h
crisopassij similis est prassio in colore siue por-
ro ⁊ respergitur quibusdam guttis aureis. ut.
d. in lapida.

CAlcedonius est lapis pallidus be-
berem p̄tendens colorē quasi me-
dium inter benllū et iacinthū. ut dī
in lapi. nascitur autem apud itasomanas v̄se-
tunt. diuino imbze. ⁊ inuenitur ad repulsium

lune plene. ut dicit Jfi. li. xvi. non inuenitur/
nisi incolor. ut. d. lapi. omnia eius genere scul-
ture resistunt / calefactus paleam atrabit (Jfi.
hic lapis p̄foratus ⁊ p̄oratus facit vincere cas-
valer contra illusiones demonū et virtutes cō-
seruat ut dicit diascorus

Crisolitus est lapis ethiopicus ut
aurum lucens et ut ignis scintil-
lans mari in colore est similis de-
dinans ad virorem. in auro positus et in fini-
stro lacero gestatus dī terrere demones et fu-
gare. Iuuat contra timores nocturnos et me-
lancolā minuit aut depellit / et p̄forat intel-
lectum ut. d. dia.) Crisoliti quedā spēs est cri-
solimpbis / cuius color de die aureus. de no-
cte vero igneus iudicatur. Est et alia spēs cri-
soliti q̄ dī crisolitus color aureus. eius a /
spectus de mane pulchrior est. deinde habet af-
eios color / et est ignis capassimus. q̄ si iuxta
ignem fuerit citius inflammatur. ut dicit Jfi.
li. xvi. c. de gemmis aureis.

CElidonius lapis est modicus ta-
men p̄ciosus. h? due sūt spēs. s. ni-
ger et nifus. De ventre hirundinis
et trabuntur. pami quidem sunt et defomes.
sed in virtutibus non sunt maioribus impa-
res. imo multis alijs sunt maiores. valet enīz
rufus contra lunaticā passionē et contra insa-
niam et antiquū languorem. faciendū facit et
gratum et placentem. Niger vero valet cōtra
nocuos humores et febres et lotus aqua sa-
nat oculos. bec omnia dicuntur in lapidario.

CRistallus est lapis relucens clarus
⁊ colore aquosus. creditur qz sit
niz vel glacies p̄ multoz annozum
spacia indurata. vñ et nomē greca dederūt. gi-
gnitur autē in asia et in cipro maxime in septen-
tionalib⁹ alpidibus / vbi in estate sol feruētissi-
mms inuenit. ⁊ ideo qz annosa et diuina est
ibi glacies / ideo speciem reddit hanc / que a /
stall⁹ nomiat. h oppositus solis radijs / adeo
rapit flammā ut andis fungis ignē p̄beat. vñ
eius ad pocula destinatus. nihil aliud opatur
q̄ frigidū facere pōt bucuscqz Jfi. li. xvi. c. xij
De cristallo autem di. dia. Cristallus nō vi sit
gous tantū sed vi magis terrestre itans in la-
pidē induratur Color autē illius glacies ē silis
huius virtus est p̄tra sitim et ardorem qui tri-
tus cū melle et potatus lacte replet vbera si ex
causa calida lac prius sit amissū. ⁊ sumpt⁹ in
pottū valet p̄tra colericā et viscerū passionem.
si nō alit p̄stipato. lapis ē lud puius. vñ de lit-
teris et alia que in ea ponuntur manifestat.

pprietas Cardinialis

22
23
24

Quod autem ex aqua materialiter fiat cristallus dicit Grego. sup. i. eze. habet inquit aq. ex se suavitatem. sed p. frigoris vehementiam in cristalli p. uentur firmitatem unde eccle. scribitur flauit ventus aquilonis congelauit cristallum &c. et huius assignat aristo. rationem in li. me theo. ibi lapidea de substantijs mineralibus materialiter sunt aqua. vt. d. xi. rufus. lapides mineralium sunt de aqua. sed quia habent de terre siccitate plus q. liquabilia ideo no. congelantur solo frigore aquosa. sed etiam a terre siccitate qua p. misceatur. et q. aquosum terre vitreum. q. d. q. sup. aqua dominatur / v. inat frigiditas sup. dicta. Et quo p. q. vera est ratio. gregoriij. et eccle. qui dicit q. ex aqua pot. cristallus generari.

Ceramus est lapis cristallo similis ceruleo colore infectus. & e. apud germania. alter est hispanicus n. / tians vt flamma. hi cadunt de locis comitatu et dicuntur p. tra vim fulgur optulari (vt. di. Jsi. ibidem. Idem in lapidario vbi d. Lum tonat boarendum non fulminat igneus ether. Nubibus illisum celo cadit iste lapis. Qui caste gerit hunc a fulmine no. feritur. Nec domus aut velle quibus affuerit lapis ille. Viris virtusq. est ad p. la et cas. vincendas. & valent ad dulces somnos. vt. d. ibidem.

Corallus nascitur in mari rubeo. & q. diu regitur aquis lignu. est. s. statim quando extrahitur et tangitur aere in lapidem induratur. Sunt autem ramus eius sub aqua candidi et molles / et extra aqua cum rethibus rubescunt et lapidificatur (vt. dicit Jsi. d. c. de gemis rubeis (et sequitur ibi dem) quanto apud nos p. ciosa est indica margarita / tanto p. ciosior est corallus aqua indos hunc magi dicunt resistere contra fulmen (Jsi dicit) Idem dicitur in lapida. Jp. s. e. ait zoroastes mira potestas. fulmina thipbonas tempestatesq. repellit a quocunq. generatur. Est aut duplex albus et rufus. et nunq. vltra semipedem longior inuenitur / Rufus maxime valet contra omniem fluxu sanguinis / contra epilepsiam / et contra diabolica et vana monstra m. n. p. licat fructus / et expedit fines et p. n. apia ne gociorum.

Comeolus lapis est rufus et obscurus vnus n. est et p. ciosus. qui in collo suspensus vel digito portans in discipulo surgentes mingat. Sanguis ex membro sistit quicunq. feruore. Pre apue talis patitur si femina flup. vt. d. in lapi.

Omnis lapis est niger vel fuscus rubentibus venis sperfus vocatur autem ita quia si aqua mixta coneratur vinum flagrat et tamen q. d. in illo miru. est eductam resistit vt dicit Jsi. li. xvi.

Ophidius lapis est pallidus lucens vt venellus. est aptus ad responsa a demonibus optinenda. exatrat em. demones / et fantasimata. Et si defuncto q. d. forsan applicet illum. Protinus asseritur solitas amittere vires. Nam sacer hic lapis est et que moia itemit abbover. sicut d. in lapidano

Asa splendore aeris est vocatum vt dicit Jsi. apud antiquos ens anteq. ferri cognitus fuit vsus ere quippe p. im i. p. f. andebant terram. et belli certamina p. agebant tunc auz. et argentum relucebant. Nunc vero aurum in summo honore est. Sic volucunda etas comutat tempora rerum. verba sunt is. li. xvi. Idem aut est es et cupru. quia vntq. ex eodez lapide p. decoctione ignis resoluitur. lapis em. calore resolutus in es vertitur. Job. xvij. L. opomur aut es siue cupru. sicut et alia metalla ex sulphure et argento viuo. sed hoc accidit quando plus est de sulphure q. de argento viuo / et sulphur est terrenu. no. purum rubeum habens colorem adurentem. argentum vero viuu. mediocre nec nimis grossum / nec nimis subtile. ex tali p. m. ctione es generatur. sicut dicit aristo. Sicut aut d. Jsi. c. de ere. Es si fuerit admixtum cum alijs metallis / colore mutatur pariter et virtutem. vt p. s. in auncalco et in ere. q. d. hio q. d. ai diuersis metallis est iunctum. quoddam e. albu. ad more. argenti accedens. aliud fuscum auri speciem exprimit tertium in quo cunctoz. est temperies. Est et aliud genus q. d. coronariu. / quod scz. ex ductu liere in laminas attenuatur. et felice tauri tingitur speciem auri p. tendit in coronis histmonu. vnde et coronariu. e. vocatu. Es aut quod ductile est et malleo p. ductur regulare appellatur. sed contra fusile quod tantum funditur. s. quod fusile est / sub malleo fragile est. Quando aut es bene purgatur et ab oibus vicijs excoquitur ductile efficitur et regulare. Omne aut es in frigore magno melius funditur. Es ceterus rubiginem p. trahit. nisi oleo pungatur. Jte in omnia metalla es vocalissimu. est et maxie potestatis (bususq. Jsi. li. xvi.) maxime p. uentus sui tubaz. et timpanaz. p. p. r. sua. onoucatem et durabilitatem. lapis quoque bene decoctus est. maxime dunctici et compactonis.

unde non facile frangitur. prius em rupis igitur fortissimo emittit. occies aut vel nonies conbuntur antequam perfecte extrahat de lapide et purget. sicut multi sepius certissime asserunt in loco vbi fuerunt cris purgatores. Clasa enca rubiginosa sunt et erugiosa. nisi sepius arena aspersa cofricentur olfactu etiam et gustu sunt abominabilia nisi cum stagno sint linata. Es etiam si sine stagno fuerit defacili vniur et crematur (vr dicit. Jsid. capitulo de stanno) Es vero exultu et puluerisanim (vr di in plateo) habet virtutem dissoluedi cofumendi. extenuandi et timores noxios expurgandi vulneta sanandi caliginem oculoꝝ purgat supfluas carnes corrodit et vltentius crescere non permitit. vr. d. platea. et etiam diasco.

Electrum est vocatu eo qd ad solis radiu auro danus luceat et argenteo. Na sol elector dicitur. efficaciter em est hoc metallum omnibus metallis et nobilius. huius tria sunt genera. vnu qd ex vna arboze fluit qd succu dicitur qm em pmo fluit d arboze est liquidu gumi sed post indu ratur calore vel frigore in duriciem lapidis pspicui vel cristalli. Alter genus metallu dicitur qd inuenitur in greca. Dabatur terciu quod fit de tribus partibus auri et vna argenti. Electrum vero qd naturale est illius est nature vr in conuiuio ad luminaria darius cunctis metallis fulgeat et venenum pdat. Nam si infundas studiose edit et colores varios in modu arcus celestis semutare subito consuevit (hucusq Jsid. li. xvi. de metallis De electro autem artificiali dicitur super eze. dum auz inquit. grego. miscetur cum argento argenti ad dancatem crescit/ auz auteꝝ cum dautate argenti temperatam virtutem suam non pdit. sed tantummodo ad decore coadmixti argenti aliquantulu expalescit Electru etiam veru a quibusdam arpagu dicitur eo qd attritu digitoꝝ accepta caloris anima solta et paleas et vestimentoꝝ simbras rapiat et attrahant sicut magnes ferrum (vr. d. Jsi. li. xvi. ca. de rubris gemmis) De facili aut quocunq modo homo voluerit recipit colorem et tinctura. unde de radice anase et cobilio de facili inficiatur. vr dicit. idem ibidem.

Elites lapis est indicus et pscius qui in litouibus oceanu infini tertia india maris qd pscia inuenitur Est aut lapis colore puniceus. sicut dicitur in lapida. Et duplex. vr. d. Jsi. scz masculus et feia. vñ qdmi semp in nidis aquilaz inueniunt. nec sine his parere potest aquila. et ideo aquila istos lapides seruat in nido suo. Vox masculus du-

rus est similis galle et subruilas. femine vero mollis est Di lapilli alligati crumbus patientis faciunt partus celeritatem et etiam faciunt aliquid quando abortire/ si nimis diu ibi dimittunt. et aliquid eradit vulue nisi cito a patientibus auferunt (vr. di. Jsi. li. xvi. c. iij) Hic etiam lapis more pgnantis aliu lapide in se tenet clausum (vr. di. di.) et in lapidi dicitur. Conner B aliu pgnantis more lapillu. eius virtus est conferre sobrietate/ auget diuicias et amorem/ et facit victorem et fauorabile. et caducos. pphibet casum. Si de veneni fraude aliquis suspectus fuerit/ si reus fuerit/ hic lapis sub cibo eius positus/ abum deglutire non pmittit. qd si lapis subtractus fuerit/ abum deglutire non tardabit.

Elites lapis rufus ferruginus affricus et indicus ac arabicus sic dicitur. eo qd calore resolutus in colore sanguineum more erupit (vr. di. Jsid. d. Valet contra vesice fluxum et oculoꝝ dolores/ contra venenu/ et serpentis morsu et ventris fluxum. omnem sanguine stringit/ et maxime muliebri et gingiuaru. vr. d. diasco. In platea. autem dicitur frigide esse et sicce colectionis. et habet virtute stringendi fluxu sanguinis. ab emat qd est sanguis et thites qd est sisto tis. unde valet emoreicis et sanguine vomitibus. et dissentericis singulare pscidiu est.

Eliotropia gemma viridis est cum guttis puniceis venis sanguineis superspersa. et sic dicta ab effectu. qd si ponitur in aqua radijs solis opposita/ ebullire facit. aqua in vase posita resoluit in nebulam/ et post paululu resoluitur in guttulas pluuiiales. Decead etiam gemma videtur posse facere mira. Nam posita in pelu aqua clara radios solis mutat et ex aeris repercussione obumbrare videtur radiorum solarium claritatem et quendam inducere in aere sanguineum colorem ac si sol ex interposicione corpis lunaris ad solem edipneas pati tenebras videatur. et ideo qd ita videtur solis posse mutare claritate eliotropia. i. sol auersio nuncupatur. et B expse dicit Jsid. et diasco. In lapida. dicitur. Exre nomen habens/ est eliotropia gena Que solis radijs in aqua subiecta vaallo. Sanguineus reddit mutato lumine solem. Edipsumq noxiam terris effudere regit. et. Et dicit Jsid. qd ita manifestat incantatorum stultitiam et magorum qui in suis prodigijs gloriuntur.

Illud est enim hominum aspectus in his que opantur / sicut facit gemma supradicta de qua exple / ficando dicitur quod herba eiusdem nominis cum quibusdam peccationibus padditis fallendo visu inuentum facit portantem hominem non videri. In multis alijs est gemma hec comendabilis quia sanguinem stringit / venena tollit / nec potest falli qui eum gesserit.

Apidos paruos lapis est et modicus perpetuis distillat guttis nec nisi liquefit oino / nec efficitur alio modo mino. vñ dicitur in lapida. Perpetuis fictus lacrimis distillat emidos. Qui velut explet fontis scaturigine manat. Et dicitur ibidem. quod difficile est huius reddere rationem. quod si gutta defluit de lapidis substantia quare non in ior efficitur vel omnino liquefit. Si vero res vel aliud ingreditur quid est quod ingrediens non repellit egredientem. potest tamen esse ut mihi videtur quod virtus lapidis condensat in aquam aerem sibi vicinam propinquam etiam videtur exire de substantia lapidis quod egreditur de substantia aeris circumstantis.

Apidites est lapillus rutilans et rubicundus qui ex parte cordis gestatur tunc seruat. cōpelat seditiones cohercet locustas et volucres steriles nebulas ac gradines a fructibus terre. et quoniam opponit soli ignem et radios emittit et si hunc lapidem in aquam tenuentem proicciens cessat eius ebullitio. et post modicum figesat. vt. d. is. 7. diaf.

Acoliceros lapis est sic dicitur eo quod. lx. coloribus est distinctus et est puus valde. efficit oculos inuentis hominis tremulosos. et in libia apud trogoditas inuenitur talis lapis.

Ferum a feriendo est dicitur. vt dicitur Isai. Sua enim duritia ferit / domat / et cōcutit omnia genera metallorum. quod quidem quantum de terra origine probat. durissimum tamen est et solidissimum. et ideo omnia alta feriendo promittit et dilatat. et b. vt. di. Isido. iuxta terre genus nomen assumpsit. et materialiter variatur. quia secundum hoc magis durum vel minus inuenitur Generatur autem ferum (secundum aristot.) ex argento viuo grosso non mundo neque poroso terreo et sulphure grosso componitur. in cuius compositione plura est de predicto sulphure quod de argento viuo. vñ propter dominium frigidum et sicca et terrea ferum frigidum et sicca est. et valde durum est in suis partibus et compactum. et quia minus habet in se aeris aquei et humidum quod alia metalla. ideo ad resolutionem in igne difficile est et graue ad remol-

liendum. vt dicit Ricb. ferramenta vero cum oleo tempore mos est ne aque frigiditate nimium indurentur (vt. di. Isai.) ferrum ex sanguinis contactu anssime rubiginem contrahit / et cum eius substantiam subintraverit / vix recedit. vt. di. Isai. rubigo est ferri vicium rodens ferrum quod ei accidit vel sue substantie in puritate siue ex terre contractu et vicinate. siue ex sanguinis siue cuiuslibet insecti aut humidum vaporis qualitate (et subdit idem) a ferro inquit sanguis humanus effunditur / sed se vltasatur ferro. quod de nulla ita cito per rubiginem consumitur / sicut quasi sanguine humano imundatur. cum adamante concordiam habet. vñ et adamas ipsum attrahit et ipsum attractum etiam mediante vase argenteo vel eneo ipsum sequitur quod ei subicitur et obediunt. si ferrum bene politum a lumine vel a: eto litum fuerit similitudinem erit aeri / rubiginem carere bit politum ferrum si censa vel medulla ceruina fuerit plinitum (Isido) ferrum candens si in vino vel in lacte sepius extractum fuerit ipsum vinum spleneticis et alijs morbidis medicinale facit vt. d. Lonstan. serp. etia vt. d. Isido. accensum igni nisi induretur ignibus corumpitur / ni bene in igne non est vtile ad medendum antequam albescere incipiat vel albere. Usus ferri vniuersus est hominum in pluribus quod vltus auri / quous plus diligitur auri species ab avaris. sine ferro. respublica tunc non agitur. quia sine eius metu securitas ab hostibus non habetur. ferro communis iustitia regitur. innocenta et in partibus eorum audacia ferri metu cohercetur. sine ferro nullum fere opus mechanicum vix proficitur. nullum edificium constituitur / agricultura nullatenus exercetur. Et ideo secundum Isidorum est dictum ferrum. eo quod farra id est semina prodant. quod sine ferro nec panis de terra acquiritur nec etiam paraf. panis sine ferro congrue non dividitur / vt in vltum ab homine assumatur.

Item ferum ferro acuitur vt dicit Salomon. Nam confectione mutua ceterata ferri facies iterum attenuatur. et sic acuit vt inde facilius quodlibet incidat. Secunda dicitur ferri imunditia quod in igne excoquitur et sic dicitur eo quod de ferro violentia ignis sit exarsa. vt dicit Isido.

Ferugo est limatura ferri sicut squama Et est illud quod euolat ex passione ferri et habet virtutem siccandi et attenuandi. et ideo valet contra opilationem splenis vomitum tamen potenter excitat in ea tunc aliqui ducit ad mortem nisi puluere adamante vel aqua in qua per noctem iacuerit eius violentia reprimat. et emoroidas dicitur esse puluis eius optimus.

Dissenteriam et fluxum ventris stringit ut in pla-
tea. ferrugo etiam dicitur ferri rubigo et corro-
sio dicta a corrodendo dicitur tamen proprie et
rugo ab erodendo non ab eramento. ut dicit
Isido. manus siquidem tangentes inficit et ma-
culam deformem post se relinquit. quanto fer-
rum magis purum et politum. tanto deformius
et citius a rubigine defecatur et difficiliter re-
mouetur. nec de facili deponitur. nisi tribus mo-
dis scilicet per ignis excoctionem vel ferre vel per li-
me corrosionem vel per collisionem lapidis et
durioris arenule extersionem vocantur huiusmodi
um eruginis infectio quod leui actione reuenerit
ad locum in quo semel oritur.

Gleba est terra et collectione pulue-
ris in vno glomere adunata ut dicitur
Isid. li. xvi. c. i. terra ei ligata gleba
est. soluta vero puluis. indurata in glogu ter-
ra semen non recipit et receptum enipere i ger-
me non permittit. confracta vero regit semina at-
que nutrit per pluuiam remolita quandam pin-
guedinem in se recolligit quam ad seminum pro-
ductionem radicibus circumfundit. ut dicitur Grego.
Aliquando etiam glebe naturam in se continent
mineralem. et ideo ex glebis diuersarum rerum
species producantur. sicut dicitur Grego. super illud
Iob. xxxv. lapides sabbiri locus eius. et gle-
be illius aurum.

Gemma dicitur quod luceat ad instar gu-
mi. ut dicitur Isid. gemme siquidem
magnum decorem varietate colo-
rum prebent auro. Ideo autem dicitur Isido. preciose
quia rare sunt atque care. Omne enim rarum mag-
num et preciosum vocatur sicut scriptum est.
Erat sermo dei preciosus id est rarus. ut dicitur.
Isido. nec alicui debet videri dubium aut fal-
sum quin sua sit virtus diuinitus insita gem-
mis. quod sicut dicitur in lapida. Ingens est her-
bis virtus sed maxima gemmis. quarum quedam
in venis terre inveniuntur et cum metallis effo-
diuntur. quedam a profundo maris euomentur.
et generationis ipsarum locus ignoratur. et tales
gemme sepe in litroribus mans et in fluuio-
rum insulis reperiuntur. Quaedam in corporibus ani-
um et reptilium sepius percipiuntur. vnde etiam
autem gemme veniunt in credibili virtute re-
periuntur diuinitus insignes quando nobiles
sunt et vere. Nam ut dicitur Isido. c. de gemis au-
reis. In quibusdam autem gemmarum generibus ve-
ras a falsis discernere magna difficultas est.
Nam sepe ille que sunt falsae et sophisticae. veris
videntur esse similes ita ut vix possint vere a
sophisticis deprehendi. quod quidam (ut dicitur Isid.) per
smaragdo vitrum insciunt arte et fallit oculum

los subdola quedam viriditatis similitudo.
Sine enim fraude nulla mortalium vita est (isi.
omnes autem non translucentas gemmas cecae
solemus appellare. eo quod densitate sui obscurantur
(Isidorus) sepe falluntur sic iudicantes.
quod plus virtutis sepius latet in puulo adamante
te ferrugineo et obscuro quam in cristallo lucidissi-
mo vel benillo.

Glaucosus est lapis rudis et tamen pre-
ciosus qui primo in cicilia et gagate
te flumine est repletus fluore fluminis
ad ripam tractus. vnde et nominatus. quam-
uis in britania sit plurimus et eximius. ut dicitur
Isidorus. Est autem duplex glaucosus scilicet et inger
niger autem est planus leuis et facile combustibilis
igni appositus fere sicut thuris incensus autem
odoro suo serpentes fugat. demoniacos perdit
et demonibus contrarius esse putatur. virgini-
tatem perdit. quia aqua eius bibita si bibens
est virgo non vniabit. si non est virgo statim
vnuam emittet etiam contra voluntatem. ut
dicitur dia. et sic virginitas per lapidem expiatur. ut
dicitur auctoritas. Item idem lapis rarus niger quam glau-
cosus atrita digitorum calefactus paleas leues.
sibi appositas attrahere consuevit. potatur au-
tem confert bidopias quod nocuum consumit bu-
morem. et dicitur confortare epas sua forsitan sic-
citatem et etiam occulta qualitate. Item puluis
eius appositus dentes roborat debiles et la-
xatos. Item multum dicitur valere contra fantas-
mata et nocuas demonum vexationes. Item eius
subfumigatio puocat menstrua quando casu
aliquo sunt ablata. Item dicitur sedare dolores
ventris quando stomachus patitur casu ali-
quo subuersionem. Item iuuat pestigias et car-
mina dura resoluit. ut dicitur in lapida. Item val-
de accelerat partum et adiuuat parientem. ut
dicitur in lapida. vnde si lapis tam grossus et ru-
dis tam mirabilia operatur. nullus propter exteri-
orem faciem vilipendendus est quam diu virtus
latens interior ignoratur. De hoc autem lapide. dicitur
Isid. in aqua accenditur. in oleo vero extingui-
tur. quod est mirum.

Glaucosus est lapis colore cineris
gustu suavis. qui si attritus fuerit
quoddam lacteum de se emittit
ut dicitur Isido. hic lapis in ore clausus turbat
mentem et trucidatis callo vbera lacte replet.
alligatis femori dat faciles partus. mixtus a
qua et sale si circumspargatur ouile. oues replent
lacte et scabies fugatur ab eis. ut dicitur dialco-
rus.

Glaucia gemma est candida / huius
speciem grandinis in figura et est

mire frigiditatis q̄ nunq̄ ab igne calefit. dicuntur *Istido*. et *Diako*.

Herapiden lapis est niger. sed superat virtute colorem casu prius ab luto. si quis gestauerit ore dicere mor poterit quid de se cogitat alter (sicut dicitur in lapida) dilectum reddit et amabilem eum super quem est. Sicq̄ p̄bat virtus eius. Nam si iniunctum fuerit corpus alacius melle et muscis expositum relinquat eum musce si presens fuerit iste lapis. sed si lapidem subtraxerit suggestit corpus eius et corumpent.

Iaspis gemma est viridis smaragdo similis. sed grossioris simplicitate est coloris. Huius species sunt xvij. vt d. *Istido*. Nam ias viridis de pinnalium gemma dicitur. quauis autem eius color p̄cipuus sit viridis. tamen multos habet alios intermixtos. Huius virtus est removere febres et hidropisum in his qui gestat ipsum caste. Iuuat etiam parturientem. fugat fantasmatata et inter pericula facit hominem tutum interiore refrigerat ardorem. fluxum coepescit sanguinem et sudorem. luxuriam cohibet et impent conceptum. menstruum restringit et emoroides si puluerizetur datus cum lacte. vlcera mueterata sanat. sordes oculo purgat et visum acuit et confortat. maleficijs et incantationibus resistit. efficacior est in argento q̄ in auro. In capite aspidis inuenitur lapillus iaspidis similis qui mire creditur esse efficacie et virtutis. et ideo quidam iaspidem quasi aspidem dicitur esse credunt. Et autem creditur habere virtutes quos habet diuersas venulas et colores. vt d. dia. in montibus sic inuenitur optimus et a giffonibus custoditur. que admodum smaragdus. vt d. *Istido*.

Iancus lapis est ceruleus. et saphirei coloris. aliquantulum est p̄pinquus ex colore suo nome habens (vt dicit *Istido*.) lapis iacencis quidem qui in ethiopia est inuenitur optimus est qui nec nimis durus nec enim nimium est obscurus vel obtusus. sed ex vniuerso temperamento mediocriter est resurgens (*Istido*.) hic non rutilat equaliter. sereno enim grauis et perspicuus. in nubilo coram oculis est marcidus et obtusus (*Istido*.) in os missus sentitur frigidus. ad sculpandum est durissimus. non tamen est inuicatus. quia enim ab adamante scribitur et signatur. vt dicit *Istido*. libro. xvi. scdm dia. Iancus lapis est nunc colore ceruleus nunc rufus nunc purpureus

sive venetus. et sunt tres species. Nam sunt granati. citrini. et veneti. Sed inter istos granati. id est blauci sunt meliores. Item lapis mirabilis est. quia aeri maxime se conformat. vt in nubilo sit nubilus et in sereno sit serenus. Istius lapidis est virtus singularis. scdm aucores q̄ conferreticam et peranatur melancolicę qualitati. confortatiue est virtutis. Sicut de eius speciebus dicitur. Confortatiue cumq̄ virtutis habentur. tristitiamq̄ fugant. et vanas suspiciones. resistit etiam diuersis pestilentijs que solent in aere sepius generari. vigorez etiam dat membris. vegetat nervos. et dulcem ac saluiferum dat saporem (vt d. dia.) maxime si similis est saphiro. quia scdm omnes qui de gemmis tractant. tanto in suis effectibus est efficacior. quanto plus in colore et substantia saphiro appropinquat. et talis iacencis veneno obuat et corito contrariatur. dialco. et etiam quedam assimilatur herba eiusdem nominis in colore et in multis est ei par quauis non per omnia in colore. sicut d. *Istido*.

Iris est lapis exagonus. id est hexagonalis. vt d. *Istido*. qui p̄mo in arabia iuxta mare rubrum est inuentus. nunc autem in pluribus locis inuenitur. s. in germania et in bidennia et in multis regionibus aquilonis. Est autem in colore perspicuus cristallo similis. vt d. *Istido*. et dicitur iris per similitudinem archus celestis qui percusso sole sub tecto species et colores archus celestis in primos parietes oppositos representat. vt d. *Istido*. eadem creditur habere virtutes quas et berillus. nisi quia tante non inuenitur quantitatis. vt d. dia. Insuper hic lapis. vt feruntur cooperatur parietem vel vt citius pariat. vel saltem vt dolorem partus facilius sustineat. et non tantum de periculo p̄meferat.

Iua est gemma que in oculis iene bestie inuenitur. que si sub lingua hominis fuerit subdita ipm diant p̄cedere plurima futura. vt dicit *Istido*. et lapida.

Rama lapis est colore nunc albus nunc subniger / nunc subnigricans nunc sub varijs coloribus distinctus. Est autem sic dicitur a laumatis. quod est idem qd incendiū. Nam in locis sulphureis et calidis inuenit. cuius virtus fm dia. e curare hidropisum. diuersis imaginibus et figuris sculpiri et pollitur.

Rhates est lapis translucidus cristallo similis. qui creditur dare eloquentiam. honorem et gratiam. et

defendit a noxijs et venenosis. et curat tumor
rem epatis et splenis. vt dicit dia.

Ralcophanus est niger lapillus co
lore depictus. qui gestatus in o
re dicit clarificare vocem et defen
dere a rauedine fauces. vt dicit
cur in lapida.

Ligurius lapis est i colore electro
similis. dicitur vt dicit Isidorus
a lince bestia cuius vna inter
areulas generatur. virtus eius e
paleas attrahere. valet contra dolorem sto
machi. et stringit fluxum ventris perturbati.
valet ictericis et discoloratis. quia perditum
colorem restituit. vt dicit diasco.

Lipparia est gema de simicis pti
bus veniens. cuius proprietates
est qd omne genus ferarum ad ipsi
us presentiam pperat et ipsum in
tuet. vñ venatores feras quas canum cursu ca
pere non possunt. solius lipparie aspectu ad
se duant. sicut dicitur in lapida.

Margarita omnium gemmarum candi
darum est precipua. vt d. Isi. que
inde margarite nomine est voca
ta quia in conchis maris hoc ge
nus lapidis inuenitur. nascitur in carne con
chee sicut in piscium cerebro lapilli aliquando
inueniunt. gignitur ex celesti rore que certo tem
pore anni conchee hauriunt. ex quibus marga
ritis quedam vniones nuncupantur habentes
aptum nome. eo qd tm vnus et nunq duo vl
plures simul reperiantur. Sunt autem melio
res margarite candidae qd que flauescunt. Illas
autem aut iuuentus aut matutini roris decep
tio reddit obscuras (huic Isi. li. vi.) In
ueniuntur aut quedam pforate naturaliter. et il
le sunt alijs. meliores. quedam aut pforant arte
vt di. plate. Sunt aut eligende que albe da
re. speculares. et rotunde. habent aut virtutes
confortatiua vel a tota specie. vt dicunt qui
dam. vel quia specialitate quadam aspergun
tur. membra a superfluis humoribus purgant
eo qd pstringendo et coartanda confortant. va
let contra cardiacam passionem et incepm cor
dis et contra debilitatem que puenit ex fluxu
mediane. valent etiam contra fluxum sangui
nis et fluxum ventris (vt dicit plate. dicit aut
in lapida qd cum margarite generentur et ro
re qd quanto roantis plus fuerit aeris austru
tanti maiorem gignit roatio gemmam. nam
vltra tamen seminatē crescere nulla putatur.
Dicitur etiam ibidem qd si illo tpe quo exbau
it rois inapit gemma generari si superuene

rit conuulsio vel tonitus ex subita fortitudine
clauditur concha. et sic panter abortiuu. Ab
india aut et ab antiqua britannia nobiliores
margarite transmittunt. vt dicit ibidem.

Magnes lapis est indicus ferrugi
nei coloris. in idia apud mogodi
tas inuenitur. ferrum trahit. adeo
enim (vt dicit Isidorus) vt
catenam faciat annuloz. inde eum vulgus
ferrum viuum appellat. liquidum vitrum cre
ditur trahere sicut ferrum. Lius tanta vis e.
vt refert aug. qd si quis eundem magnetem te
nuerit sub vase. vel aureo vel eneo ferrumq
super posuerit ex motu lapidis subius ferruz
de super mouebitur (Et sequitur ibidem) vñ
factum est in quodam templo simulacrum de
de ferro quod in aere pendere videtur. Est
enim alia species magne in ethiopia que fer
rum respuit et ase fugat. idem etiam magnes
aliquando vno angulo ferrum trahit. et in a
lio a se repellit. magnes autem tanto est melior
quanto cerulior. huic Isido. Sedm dia
seo. vero et lapida. recedat maritos vrozib?
auger gratiam et decorem in sermone. Itz cu
mulla curat idropsum et splenem. allopitiam
et arsuram. puluis eius aspersus per quatuor
angulos domus super carbonem existens
in domo videbitur subito domus ruere ex ver
tiginis cerebri et ex comotione. magnes etiam si
cut et adamas capiti casti mulieris suppositus
cogit eam subito amplecti virum suum. sed si
adultera fuerit subito a lecto se mouebit timo
re fantasie. hoc lapide maxime vtiuntur magi
Sedm platea. lapis magnes calidus est et sic
cus in tercio gradu. virtutem habet attrahendi
di ferrum. montes enim sunt ex huiusmodi la
pidibus. vñ naues ferro copactas attrahunt
et dissolunt. vnde precipue valet vulnerant
puluis eius confectus cum apposolicon ap
positus vulnere. ferrum enim attrahit. puluis
etiam magnetis in quantitate duoz dragma
tum cum succo femi valet contra idropsum et
splenem et allopitiam. vt dicit auicenna.

Meleros est lapis dicitur eo qd dul
cem et melleum emittit succum. vt
dicit Isido. et est bicolor scz vni
dis in vna parte et melli similis
in alia.

Menophitis est lapis a loco egyp
ti sic dicitur. gema talis est nam
re. vt dicit Isido. qd minus ac sup
positus vel cu acero limius. ita facit oblique
scere corpus qd non sentiat auertum.

Mites est gemma sic dicta eo q mir
te in colore similis est qui oppres
sus spirat oridorem sicut hardus.

MEdus est gemma vel lapis precio
sus in medouy regione repertus.
qui quandoq est viridis coloris
quandoq nigri. vt dicit dia. vir
buius est contra cecitatem oculorum. sanat po
dogram si cum lacte multens masculu pertu
rentis temperetur simili modo valet contra do
lorem renum et freneticam passionē Si vero
lapis niger resoluitur per cotem ⁊ in aq calida
et alicui defilla aq ad bibēdu inficit et vomit
tu et stomachi subuersione. Si vero frons inde
lauetur mirabiliter excoxiatur et ledit visum ⁊
aufert omnino. vt di. in lapi.

Molocites gemma est viridis smar
gdo simil. spissioris tamen et gros
sioris est viridis q smaragd. vñ
era calore malue nomen accepit
(vt di. Isido.) Et nascitur in arabia. Est autē
substantia valde mollis et tamen valde valis
quia sicut di. dialco. virtute sua custodit a no
uis casibus.

MAmor greco sermone a viriditate
vocatur (vt dicit isido.) Sūt autē
marmorā. vt dicit idem. lapis cri
mij que maculis et coloribus cō
mendantur. Nam marmorum genera infinita
sunt. non tam omnia a rupibus inciduntur. sꝫ
multa sub fra spersa sūt vt. marmor lacedemo
nium viride et preciosum. similiter et marmor
ophites quod maculis serpentum simile est.
vnde et vocabulum sumpsit. cui⁹ duo sunt ge
nera. molle ac candidum nigrum duri. Alia
marmor purpures ex egypto est rubeum. candi
dis interuenientibus punctis. et vocatur pur
pures eo q rubeat vt purpura. Sunt et alia
multa genera vt alabastrum et per linum. de
qua infra dicitur. Est aliud genus scilicet cora
liticum in asia repertum non habens vltra du
os cubitos in mensura. et est candidum fere
sicut ebur. tamen habens quasdam maculas
quadam proportione nigras Est et thebaicū
cum tincum aureis guttis et inuenitur in pre
egyptiorum naturaliter aptū. vt super illd col
lina terantur Sunt et alia genera que in ostia
nis rupibus gignuntur. Et marmor corinthio
guste. aromaticē similitudē est ex quo columbe i
gentes sunt lamina atque tures. Est et canistrū
viride et optimū nomen habens tab aspectu
eo q gratū sic bis qui gemmas sculpunt. but
em viriditas reficit oculos. Est ⁊ humiditā qd
numidta munt quod fabricatum simile croco

scium reddit. vñ et nomen accepit. Sunt et
alie multe marmorū diuersitates de quibus
exemplificat Isido. li. xvi. Sed bec ad presēs
sufficiant. Alia marmor itaq alijs lapidibus est
solidus fortius pulchrius et valius. in cuius
venis diuersarū gemmarū materia inuenitur.
propter soliditatem sui difficilime sculpirur et
pollitur. ppter sui frigiditatem et soliditatem
ad species et vnguenta aromatica custodiēda
valium inuenitur. Super omnia autem ad
miran possumus q marmorē lapides nec
calibe/nec ferro/nec etiam terra /vel malleo p
potentiam aliquaz edomantur. sicut perlami
nam plumbeam asseribus mollissimis inter
seram. plumbo enim et nō ferro lapides mar
morei diuiduntur et sepantur. tanq asserēs et
equantur.

MAm est secundū dialco. lapis su
balbidus scissilis et perspicuus
cuius virtus est dissolutiua / attra
ctiua / et absteriua / et buntoris su
persui consumptiua. De nitro autē di. Is. li.
xvi. c. ij. nitrum a regione nitrea egypti est di
ctū. ex quo medicane fiunt et fo: des corporum
ac vchum abluuntur. Duius natura nō mol
tam a sale distat. habet enim naturā salis et si
militet ouit canescensibus siccitate litroib⁹
cuius spuma affronum nuncupatur et colli
gitur distillans in partibus asie in speluncis
deinde solis calore difficcatur. et optimum qd
sic ficatum est minime ponderosum est. vt di.
isi. Secundum pla. autem nitrum est vena ter
re et est calidum / siccum / leue / et rubeum vl al
bum / vel citrinum. gustu est amarum acidum
et subfalsum / piquedinez extenuat si ore sit ac
ceptum. humores viscosos consumit. pulnis
eis in melle confectus faciem clarificat. mundi
ficat saniem stomachi et in testinorum ex poste
mate procedentem. pediculos et saniem capi
tis detergent / vermes aurum interficiat / et cor
infantem mundissime extergit cum aceto / spu
ma eius / corrosiōibus subuenit hidropias
opisthalis / cum melle mixta caliginem oculo
rum detergent venenum mortificat et excludit /
paralysim etiam ligue potenter phibet. secundū
pla. et dia. Est autem nitrum calidum et sicū
in sine tenij gradus laxatiuum collatiuum vt.
di. dialcorus.

MDec porapondine lapis est pre
ciosus subalbidus aut varius q
vt dicit in buffonis capite a quo
nascitur. in forti vino et aqua
mundificatur (vt di. dia.) et in eo aliquando
apparet forma buffonis cum aspers pedibus
s. 2.

et diffusis. Dicitur lapis valet contra morsus reptilium et venenum. nam presente veneno lapis tangens digitum adurit. et sunt simul ambo induendi. vt d. dia.

Ombinus lapis est indicus et arabicus. permixtum habet in se colorem ad similitudinem humani vnguis vt d. Isido) Greci enim vnguem onice dicunt. Indicus autem onix ignis colorem habet albis tingentibus venis siue fontis. Genera eius sunt quinque scilicet sardonius qui et duorum societate nomine sortis. scilicet ex candore onicis et rubore sardij. vt patet infra de sardonice. Dec gemma scilicet onix plures habet effectus nonos. Nam vt d. dia. collo suspensus seu digito portatus excitat tristitiam et timores multiplicat lites. commouet animos et rixas. in pueris excitat saliuam supfluum et nocua non potest nocere in presentia sardij. speculari habet naturam et politam. et ideo ad modum speculi representat imagines et figuras. sed obscuri. diascorus.

Optalius siue oppalus secundum Isid. est lapis diuersarum gemmarum coloribus distinctus. Est ei in eo carbunali genus ignis amarissimi. fulgens purpura smaragdi nitens viriditas. et singuli colores sub quadam varietate sunt lucetes nomen habet a patria. Dicitur lapidem in dia sola parit (vt d. Isido). tot enim creditur habere virtutes. quot colores. De optalio dicitur in lapidario quod optalius lapis oculos seportantis seruat illos et acutos. sed aliorum oculos circumstantium obducta nube recedit unde quadam auidentia percute vt non vident vel aduertunt. que fiunt coram eis. et ideo asseritur furis missimus esse patreus. vt dicitur in lapidi.

Orites gemma est nigra et rotunda. Alia est viridis maculas habens. Zerca est cuius altera pars est asperata quasi ferri lamina. hic lapis gestatus. custodita morsibus reptilium et ferarum et aliorum animalium. appensus etiam mulieri prohibet eam impregnari. et si pregnans est facit citius abortiri.

Petra grecum nomen est. et sonat idem quod solida siue firma (vt d. Isid.) ex partibus enim terre solidis et compactis. substantia petre siue lapidis generatur. vel petra penetrando est dicta. penetrat enim lapidem quando foris premitur et calcatur. ab aqua etiam stillatibus

et guttis penetratur. Idem autem est petra et lapis qui quasi ledens pedem dicitur quia sua duritie et acumine pedem ledit vt dicit Isido. lapis tamen vsualiter planus mollis et sperus. sara vero adherent et a montibus extrahitur. Silex vero dicitur durus lapis ab eo dicitur quod passus exiliat ignis (vt dicit Isido) quous enim petra ex se sit frigidissima ferro tamen percussa ex se mittit ignem. Nam ex forti et violenti aens collisione inter superficies ferri et lapidis aer allitus subito ignitur et scintillando de silice egreditur (secundum Aristot. in li. iij. metheo) Ex sola terra non lapis fit. vniuersus enim in ea siccitas non permittit eam coagulari. Ipsi itaque lapides vel per congelationem vel per conglutinationem. ex commixtione enim aque et terre fit lutum quod inter lapidem et terram est medium quod paulatim per partium coadunationem et contractionem fit lapis. Vni tali transmutationi aptus est lutum vniuersum. quod quod non est tale non est commutatum. sed potius commutatum ex diuisione siccitatis terre igitur per fortem conglutinationem et commixtionem humoris coeuntur in naturam lapidis qui ex diuersitate terre diuersorum colorum recipit qualitatem aliquando etiam producant lapides ex aqua congelatione. Inueniuntur enim quedam loca super que aqua infusa conuertitur in lapides diuersorum colorum. et hoc fit ex quadam vi minerali in locis illis existente et congelante aquas que sunt principia lapidum. vt d. Aristot. fiunt autem lapides vel ex luto vniuerso virtute solis occulte illud coagulantem et per partium coherentiam in substantiam lapidis constringentem. vel fiunt lapides ex aqua congelata ex virtute minerali lapidis forme inducua. secundum ipsam materiam lapidis efficiuntur quidam rare substantie et debiles compositionis et quidam fortiores et quidam generantur tardius. et quidam citius. quidam fortius secundum fortiozem qualitatem actiuarum potentiam. et debiliores resistentiam passiuam. secundum commixtionem istarum qualitatum in substantia lapidis diuersificant lapides in natura et in virtute. virtus enim celestis influens ad loca mineralia in eis imprimunt actiones. et secundum quod inuenit materiam aptiorem. et succationi obediuntorem in eis impressione relinquunt nobilitatem. et ideo quidam lapides passiuam naturam et vim planetarum in suis effectibus imitantur vt patet in topasio qui motum lune sentire prohibent (vt dicunt ambrosius. blasius. Isido. dia. et alij post patrem). Note igitur proprietates lapidis siue petre sunt iste. quia lapis vniuersalis

est frigidus, et sicus, compactus, durus, gravis
 et ponderosus, suo pondore centrum petens,
 terram comprimens et eius pres ne dilatant ad
 invicem unctis et coniungens (vide di. ambro.
 qd lapides sunt ossa terre, quod em faciunt ossa
 in corpe, hoc faciunt lapides in diversis par-
 tibus ipsius terre, ipsam solidant et ne pres
 eius nimia siccitate ab invicem defluant, ipsam
 comprimunt et adunant lapides p aquatu sup
 fusionem a sua duritia non remollunt, ex stil-
 licidijs tamen guttati descendenti bus exca-
 vantur, vt dicit Greg. lapides etiam si candē
 res fuerint in uino extincti vinum corrupunt
 et in acetum conuertunt (vt dicit Isid. In la-
 pidibus generaliter requiritur materie puri-
 tas virtus et preciositas coloris et figure di-
 uersitas et multiplex utilitas, nam vales sunt
 in edificijs strabendis / in plateis sternendis
 pro pontibus faciendis / p hostibus expelle-
 dis / p lupis et canibus effugandis / p metal-
 lis et eoz substantia extrahendis / p metallis
 extrahendis / p infirmitatibus varijs persan-
 dis / p curibus regum ampliandis / p castris
 et castramentis munitendis / p feris et bestiolis
 defendendis / extrahi quadrantes polliuntur
 polliti in edificijs ordinate collocantur, ordi-
 nate maiores sub minoribus ponuntur, medi-
 ante cemento invicem copiantur / adducuntur
 cemento et extrinsecus coplantur.

Parius lapis est genus marmoris
 etiam et preciosus, vt dicit Isido. h
 apud param insulam inuenitur et
 parius nuncupatur, magnitudo
 eius lances extrahet no excedit, et est apus
 aut vnus p pferendis speciebus et vnguen-
 tis (Isidorus) Stosa autem super bester pri-
 mo, dicit qd parium est genus marmoris can-
 didissimi, et ideo signat castitatem, vt dicitur de

Passius est lapis ad modum por-
 ti viridis (visum confortat debile
 aliquando inuenit cum guttis san-
 guineis, quadoqz cum guttis ca-
 didis est distinctus, de quo dicitur in lapida-
 no, vale nil affert nisi qd vires et decet aurum

Pintes, (vt dicit Isid. est lapis flu-
 minis / aeris similans qualitatem
 cui plunius ignis inest, de facili
 enim scintillas emittit, qui tenen-
 tis manum si vebementius pmatur adurit, p-
 pter quod ab igne nomen accepit, de quo di-
 citur in lapida, Tangi vult leuiter blandaqz
 manu tenen, Nam pressus nimium digitos
 tangentes adurit.

Ponites est lapis qui dicitur esse
 femineus sexus, nam certo tempore

concipit et parit cōsimilem lapidem et confert
 pregnantibus, vt d. dia.

Pteron lapis est multoz colorum
 perforum et pariter distinctozum
 Nam niger et rubeus viridis pal-
 lens videt, purpureus croceusqz
 simul prassiniqz coloris, Dic facie hominem
 audacem et inuicam illo die quando videtur
 mane oriente sole, vt dicitur in lapidario.

Plumbum, vt dicit Isido, c. de me-
 tallis li. xv. est dicum eo qd ex pilis
 de plumbo facis maris altitudo
 pmitus est rempara, huius vt d.
 duo sunt genera candidum salicet et nigrum
 Candidum autem melius est et primo in insu-
 lis atlatia maris antiquitus est inuentum, in
 multis locis hodie inuenitur etiam in gallicia
 et in lucaniaque est quedam terra nigra are-
 tosa et etiam calculosa / que quidam abluuntur
 et ex materia que subsidet per decoctionem in
 fornacibus plumbi substantia eliquatur, In
 aurifodinis etiam cum materia auri quedam
 lapilli nigri reperiunt, et dum aurum colligitur
 cum auro manent, sed postea idem calculi ab
 auro sepati per se pfluunt et in plumbum to-
 taliter resoluuntur, et in de eadem est graui-
 tas auri et plumbi, vt dicit Isidorus, Nigrus
 vero plumbū duplex est, aut enim ex sua vena
 procedit, aut cum argento nascitur, mixtusqz ve-
 nis constat, et in illa conflatione primo p-
 cedit stannū, deinde argentum, tercio quod re-
 manet per pflationē efficitur plumbum nigrū
 vt dicit Isid. In india vero neqz es neqz plu-
 bum inuenitur, sed gemmis et margaritis hec
 india recompensat (Isido) plumbum autem
 nigrum in operibus laboriosis et in laminis
 et in fistulis vtilius fore tam hispani qd britan-
 nicū sunt experiri, hucusqz Isido, Secundū ari-
 sto, li. meth. quarto, ex sulphure grosso non ni-
 mis depurato ac feculento et argento viuo nō
 puro plumbi substantia in locis mineralibus
 generatur, vnde ex imunditia sulphuris nō pu-
 ri quandā contrahit liuiditatem, ex cuius con-
 tactu manus tangenti coinquinat, et hec im-
 munditia ad horam per absterionem aliquā
 tulum a plūbo remoueri potest, s; ex eo aufer-
 ri nequaquā potest totaliter, possunt aut boies
 imundiciam plumbi abstergere venuntamen
 semper erit plumbum et si videatur argentum
 sed obtinebunt in eo qualitates aliene vt er-
 rent in eo homines, sunt qui accipiunt sal ar-
 montacū id, (vt dicit Aristo) et huius imun-
 ditie assignat causam dicens, materia plumbi
 nigri siue argentum viuū est malū, ponderosū

luteum. Sulphur etiam eius malum mali va-
poris et fendi / unde non bene gelatur. In li.
v. alchimie beatus di. si suspenderit plumbum
super acetum eodemnat eum. nam acetum pe-
netrat eius substantiam et in puluerem con-
uertit ac in colorem ceruse ipsum transmutat.
sed si super ipsum acetum fuderis albescit et de-
struit vini acetum. Plumbum adustum / colorem ver-
milium obscurum gignit. si fortiori fuerit ignis co-
uertitur in cininum et post calcinando et defic-
cando ipsum cum aceto in album colorem ce-
nise transmutatur. Igni vero fortiori adhibito
totum hoc conuertitur in materiam primam
plumbi et fit terra. vt dicitur ibidem. Item id.
plumbum quibus miscetur partes omogeni-
as congregat et etherogenias separat et mun-
dificat. et ideo ponitur cum argento in forma
ce. vt argentum facilius mundificetur. quia p-
tes argenteas a consumptione preconservat et
ipso plumbo consumpto ac combusto / argen-
tum purgat. Item d. b. iero. in glo. super vt. c.
iere. ibi consumptum est plumbum. Item di-
citur hermes qd plumbum in sua ebullitione om-
nium solidorum corporum duritiam soluit
etiam adamantis. Item d. Aristo. in li. methe-
oro. plumbum inquit cum liquatur paulu-
bio est argentum viuum. sed non liquatur / nisi
calefiat / et tunc apparent rubea omnia lique-
facta. Aditum autem est qd plumbum cum liui-
di vel subnigri sit coloris. tamen per exustio-
nem siue acetum resudationem pulchrum colorem
generare consuevit. s. nimum scabium et butus
modi. Est autem plumbum ad usum medici-
ne bonum. Est autem frigidum et humidum
in secundo gradu. vt dicitur Constan. extra vstu-
ram ignis et adusta / calida valet miro modo
fluxum sanguinis vulnere bene constringit
reuma oculorum sedat et compescit / icus scor-
pionum mitigat et diaconum / venereum phi-
bet / si plumbi lamina duobus lumbis appo-
natur. Alias habet rationes medicinales de
quibus quere infra de coloribus. c. de sabio
quod alio nomine cerusa. id est flos plumbino
uinnatur.

Puluis dicitur eo qd a ventis pul-
setur. vt d. Ili. leuitate enim sui a
vento tollitur et dissipatur. venti
contrarij puluerem subintrantes /
ipsum circumagitant et rubiginem generant.
vt dicit beda. puluis cominutus naturam rei
a qua resoluitur ostendit / nunc per saporem /
nunc per colorem / nunc etiam per odorem. et
deo puluerizantur species aromaticae. vt eaz
intrinseca virtus se ostendat / vt per partiu co-

mixtionem et vnionem ampliozem virtute re-
cipiant. vt odoris sui fragrantiaz diffusio cir-
cumspargant. vt gustum suauius afficiant. et
vt vulnera putride desiccet efficacius et abster-
gant vt carnes mortuam corrodant et auferant
et vltius crescere non permittant. / sicut pul-
uis plumbi crassi purgat vulnera et desiccet
corrodit superflua carnem viuam generat et
conseruat (vt dicit Constan.) et ideo ex pulue-
ribus conficiuntur emplastra et componunt ibi
membrata et varia efficiuntur antidota et vni-
guenta. in puluerem resoluuntur tibus et mir-
ra et ex pulueris crematione deo offeruntur ho-
locausa. Et pulueribus etiam efficiuntur sa-
lunifera electuaria quibus vicia corpora sani-
tati restituuntur. Et pulueribus insuper fiunt
inunctiones et malagmata quibus mortuorum
corpora inunguntur et custodiuntur integra /
ne in cinerem aut in puluerem redigantur. pul-
ueris et humoris ad mixtionem lutum gignitur
et ex superueniente desiccatione in glebam co-
uertitur. vt d. Ili. d. ex puluere facies polluit
oculus leditur et multiplex reptile ex puluere
pducitur et de puluere nascitur ac nutritur. ser-
pens enim puluis est panis eius. vt dicit Ili.
li. ex puluere omne corpus animatum nasci-
tur. et in puluerem a quo incipit reuertitur et
finitur. pur bomini dicitur est puluis es et in
puluerem reuertitur. et d. ex puluere aer inficit
et ne clantarem solis oculus videat aliquoti-
ens impeditur. na ex puluere aert humido ad
mixto / sepe nebula gignitur. ex cuius interpo-
sitione laet sol et limpide non videtur. Et re-
solutione etiam pulueris in aethere siue in
aethere solis radius p fenestram intramus-
sus nullatenus intratur.

Quiris vt dicitur dia. est lapis que
in vpparum nidulis inuenitur.
hic secretorum proditor est in somno
Lapiti enim dormientis suppo-
situs hominem facit loqui omnia que som-
niat dormiendo / et auget mirabiliter fantasi-
as. Unde et magi diligunt lapidem illum quia
per eum maleficia operantur.

Quandros est lapis colore quidez vi-
lis. sed eximie virtutis. vt d. dia. et in-
uenit in capite vuluans. et valet con-
tra quaslibet cas noxias et vbera lacte replet
Fabri qui alio noie et comuni dicit
bolus armenias. qui est lapis siue
vena terre. et est nature frigide et sic-
ce subrisum habens colorem. et inuenitur in
armenia. natura bz constringendi ventrem et
sanguinem vndeque fluat.

De lapidibus et metallis

Stem siue reibēsm auicennā. est lapillus qui inuenit in capite canci. et est aliqui albus. aliqui vergens in flauum colorem. Est autē quo ad substantiam mollis parū durior: quā pupilla oculi piscis quo ad formā vero est exterius rotundus et planus interius parū cōcauus. quo ad virtutē autem naturaliter est frigidus et humidus. et valet contra morbum scorpiionum. et mustele si p̄ritus more emplastri superponat. **P**icitur etiam quod valet contra morbum canis rabiosi si puluis eius in potu assumatur. si cōburatur puluis mūdicat dentes et desiccatur vulnera. et confert scabiei et phibet lacrimas.

Saphirus est gemma cerulea celo sereno in colore similis. optima est inter gemmas et sume preciosa. et regū dignitas magis apta. in locis multis inuenitur. s̄ orientalis siue indicus melior iudicatur et maxime quando habet quosdam pulueres aureos intermixtos. et est hic saphirus densus nō perluadus (vt d. **Pli.** **P**ic lapis maxime commendat in lapid. ita vt p̄ce sui excellentia gemmarū gemma vocat. nam corpus vegetat et in tegra mēbra preseruat stellam habet relucens rem per cuius refulgentiam eius virtus iudicatur. **A**lia est species saphiri quā sirtices nuncupatur que iuxta sirtes inter archas mansibilia inuenitur (vt dicit dīa). **I**nuenitur autem aliquando in venis minerarū vbi laxatiū etiam inuenitur et in eiusdem venis saphirus in medio vero saphiri velut in ventre quedā species carbunculi inuenit. et ideo a multis saphirus mater carbunculi creditur. eo quod in eius venis gigni a plumbis perhibetur. et ex natura saphiri carbunculus quasi quedam fauilla cerulea vt multi asserunt. creditur aliquantulum obumbrari. vt dicit dīa. **S**aphirus itaq; sicut dīa. habet virtutem discordiarum reconciliandam. multū em̄ valet vt dicitur ad pacem reformandā. **I**tem habet virtutem caloris innaturalis repressiuam. **U**nde de saphiro dicitur in lapid. **C**orpus ardorem refrigerat interiorē. **N**am in febribus multum caumatias et incensiuas refrigerium prebet saphirus. si iuxta venas cordis pulsantes suspendatur. vnde dicit dīa. quod valet contra p̄dicas febres tempe accessions. **I**tem virtutem habet p̄fortiuam. et ideo dicitur valere contra cardiacam et quālibet passionem melancolicam. vnde et cardiacum et dīa foreticū fluore reprimat et sudorem sicut scribitur in lapidario. **S**udorem restingit nimio torrente fluentem. **I**dem dicit dīa. **I**tem virtutem habet fluxus sanguinis restri-

ctiuam. vnde et saphirus orientalis si temporibus apponatur solet restringere sanguinem de nanibus p̄luentem. **I**tem virtutem habet singularem tumoris et inflature sedatiuam. **E**ritū est enim quod apothematiz reprimat inflaturam si in principio inflationis nocte citius apponatur. **I**tem valet contra antracem. nā habet virtutem maline et vchositatis antracis expulsiuam. eius em̄ furositatem reprimat et expellit ne eius malicia spiritus inficiatur. ipsi fumū ad cor ascendere non p̄mittit. vt d. dīa. **I**tem vim habet veneno p̄traria. et ipsius penitus extinctiuam. vnde si araneā infra p̄tidem posueris. et verum saphirum indicū siue alium supra p̄tidis officium aliquantulum diu tenueris aranea eius virtute victa. quasi subito morietur. vt d. dīa. et hoc idem videtur sepius et in diuersis ac plumbis experiri. **I**tem habet vim visus p̄seruatiuā et sordium oculorum sine grauiā purgatiuam. vnde scriptū est. **T**ollit ex oculis sordes de fronte dolorē. **I**tem habet vim vulnerum curatiuā. nam vt dicit dīa. puluerisatus et lacti admixtus vlcera sanat et hoc etiam in vulneribus est experitū. **I**tem tante auctoritatis fuit lapis iste apud veteres etiam apud deos non modicum putauerunt valere. vnde et appollini fuit singulariter consecratus. quia cum gentiles pro sponsis appollinē sacrificiorum tempore cōsuluerunt. certificari citius putauerūt si saphirum tunc in p̄ntia haberent. vt dicit dīa. et hoc tangitur in lapidario vbi dicitur. **P**ius quod reliquas amat has idromantiam gemmas. **E**t diuina queant per eam responsa mereri. **I**te hūc lapidem magi singulariter diligunt. quia s̄m eorū opinione par ipsius virtutem. quedā mirabilia operari possunt. et hoc tangitur similiter in lapidario vbi dicitur. **P**ic lapis vt perhibent educit de carcere vincitof. **O**bstusasq; foeres et vincula tacta resoluit. **D**ec et multa alia de singulari virtute saphiri ab auaribus sicut conscripta. et in hoc generaliter omnes p̄sentunt quod saphirus est gemma amari castitatis. et ideo ne eius effectus per imundiciam potantans aliquo modo impediatur oportet vt ille qui eam portat caste viuat iuxta illud. **S**ed quod gestat cum castissimus esse iubet. **I**tem dicitur in lapidario quod tollit inuidiaz. et expellit amorem et facit audacem et victorem firmat in bonis animum. et mitem facit humilem et benignum. **Q**ue omnia puto esse dīca dispositiōnis quod effectiue. s̄ nūc h̄ sufficiant.

SMaragdus s̄m **Pli.** gemmarū omniū nitentium obtinet principatum cui

*No dicitur
Sicut lapis*

veteres post margaritas et vniones tribuunt
terciam dignitatem. Smaragdus a nimia vi
riditate est dicitur. vt dicitur ibidem. Nam omne
vinde amarum dicitur. nullis aut gemis siue
berbis maior inest viriditas q̄ smaragdo. nā
berbas virentes et frondentes super. inficiens
circa se viriditate nimia aerem repulsum. Ipsi
do) nec eius viroz in sole aliquo modo obum
brat. stupentū oculis / nulla gratiosior refeno
est / cui? corp? si extersū fuerit et extersū siue po
litū ad modū speculi imagines reddit. Lesar
q̄ppe nero gladiatorū pugnas smaragdo aspi
cere p̄suevit. vt d. Ipsi. Genera eius sunt. xij. s̄
nobiliores sunt sancti que sez in gente satica
iueniunt. e candū locū tenent bactiani col
ligunt em̄ in cōmilluris saxoz / stante aquilo /
ne. tunc em̄ tellure discōptra intermicāt quia
arene mouent maxime in bis ventis. Tercū
locum egyptij habēt reliqui in metallis erant
inuentū. sed viciosi. Nam aut eri aut plūbo
aut sali similes notas habent. Smaragdi ve
ro q̄ vno vel oleo sunt puncti p̄ficiunt in vi
rore / q̄uis viriditatis gratia naturaliter imbu
antur. Est etiam quedā spēs smaragdina que
degiat q̄uis sit vindis. eo q̄ sit turbida ex
nis venis et est caleosmaragdus nuncupata.
buculq̄ Ipsi. li. xvi. c. de vindibus gemmis
Diclapis a gniffonibus accipit et enipitur et
vbi possint smaragdi in copia inueniri / grif
fonum imanitate boium accessus impeditur.
vt d. Ipsi. li. xiiij. c. iij. Dabet itaq̄ virozem sui
multiplicatiū. ex se em̄ generat radiū quo vi
rore tingit aerem circūsum. Dabet et corpus
speculare et p̄spiciū / obiectay figuray et ima
ginum ostentiū. Dabet tercio ex nature do
no virtutis bñficiū diuersay infirmitatū cu
ratiū. nam s̄m dia. et lapi. biclapis auget o
pes et in caulis dat p̄saloria verba / collo su
spensus curat enuceū et morbū caducū vi
sum p̄seruat. debilem confortat / lasciuos mo
tus cōpescit reddit memoriā. valet etiam cō
tra illusiones et phantasmata demonū / tem
pestates sedat / sanguinē sistit. et dicitur bis va
lere q̄ solēt diuinare de furtis. vt p̄ in lapida.

Sardius est gēma rubei coloris ad
modū terre rubee sic dicitur eo q̄ in
sardis primitus est reperta (vt d.
Ipsi. et glo. super apo. bec gēma
q̄uis sit preciosa et pulchra / a multis tamē re
putatur nouissima inter gemmas. quia vt di
cunt preter fulgorem nil ferat valitans / ecce
pto q̄ om̄ ipso sardio presente nequit nocere
nam onichinus qui quasdam habet. vt dicit.
nocuas p̄prietates / non potest eas in presen

tia p̄ducere ad effectum. Dicit tamen dia. q̄ p̄
ter istam virtutem habet sardius longe plures
Sunt em̄ eius species quinq̄ inter quas ille
est valioz qui transmittitur de sardis. et valet
quia incendit gaudium et expellit timorem /
audaces reddit / et acuit mentem / et ipso p̄nte
non nocet onix. Dicit etiā q̄ sardius totaliter
sanguinei coloris gestantem se ab incantatio
nibus et maleficijs tuetur.

Sardomix est duoz lapidū societate
sardio salicet et onice nomen sūp
sit. vt dicit Ipsi. Constat autē ex
tribus coloribus. nam niger est in
imo / cādū in medio / rubeus quasi nimirū
in supremo. bec sola in signando de cere sub
stantia nil euellit. Inuenitur autē apud arabes
et apud indos. S̄m eius sunt quinq̄ et quilo
lores habet plus distinctos / et est densior / hic
est laudabilior. luxuriaz repellere dicitur et hu
mitem efficit ac pudicam.

Silis gēma candida est et trāns
lucens et est sic dicta. eo q̄ ad sili
tudinē solis in orbe fulgentis ra
dios gerat. vt dicit Ipsi. c. de cā
didis gemmis.

Silentes est lapis persicus vt ber
bavirens cuius calor aspici silis
est. vt dicitur in lapidario. translu
cet autem candida quedam macu
la que fulgore p̄nens lune imaginē. Illa au
tem candida macula in corpore silentis cre
scente luna crescit et decescente minuitur et de
crescit. vt dicit Ipsi. et dia. potens est autem
in amorem recoaliandum. languantes et p̄si
cos iuuare putatur.

Sannum s̄m Ipsi. est metallū
a greca etimologia sic dicitur. se
parans. s. et discernens. mixta em̄
et adulterata metalla p̄ ignem dis
sociat ab auro et argento plumbum diuidit ac
secernit alia etiam metalla ab igne s̄fen dit. et
cum sit natura eris et ferri durissima / si absq̄
stanno fuerit vitur et crematur. stannū autem
illatum vasis eneis cōpescit virus eruginis et
saporem facit gratiosorem. specula autem ex
eo temperantur cerusa etiam ex eo conficitur ex
stanno quēadmodū ex plūbo (buculq̄ Ipsi. li.
xvi. c. de metallis) S̄cōm autē ansto. li. meth.
stannū cōpōit ex argento viuo bono et sulphu
re malo. et bec duo nō sunt bene mixta. sed tā
q̄ p̄ parua cōpōita. et ideo colorē imitat argē
ti. s̄ nō eius soliditatē. In li. aut alchimie ber
mes dicit stannū oīa metalla et corpa frangit
quibus admiscet. et hoc p̄pter nimiam siccitatē

De lapidibus et metallis

eius et ductilem naturam in eis destruit. Et si mi-
seris cum eo argentum vivum / stantorem eius
aufert et albefcit. sed postmodum denigrat ipsum
et odemnat. In eodem etiam dicitur quod stannum
adustum generat colorem minium sive vermilionem
sicut plumbum / et si ignis fuerit nimis fortis stannum
in materia prima redit. Item cum stannum sit argenteo
mollius et plumbum durius non potest plumbum
plumbo / nec enim nec ferode facili consolidant sine pig-
uedine aliqua sive sepo.

Sulphur est vena terre ardentis multum
buis in sua compositione et igne-
nitatis. et ideo vocatur sulphur secundum
Iulio. solum vivens. ut enim ignis
dicit. nam eius virtus ignea ab aquis ferventibus
sentitur. nam aquarum cursus per venas sulphureas
transitum faciens / ex vi ignea ipsius sulphuris
ardorem vel calorem contrahit saporis
efficaciam et odorem. hinc fontes calidi de
terre visceribus sepe scaturiunt et qualitates ve-
ne sulphuree secum ferunt. nulla enim res ita cito
to accendit sicut sulphur. in insulis nasaf cole-
to inter cialiam et italiam quas ardere dicit.
In alijs locis effossum invenit. ut dicitur. Ipsi. Du-
ius genera sunt quatuor. unum vivum quod foditur
transluet atque vires. quo solo inter omnia ge-
nera medicamentorum sunt. ut dicitur. Ipsi. aliterque
appellatur gliba quod tantum familiare visibus est fulionum.
Tercium liquoris cuius usus est ad lanas vitis
subfundendas. quoniam prestat molliorem et can-
dozem. Quartum valet ad linciam lucemque con-
ficienda. ut dicitur. Ipsi. et subdit ibidem) sulphur
nis tanta est vis ut morbos comicales compres-
bendar nitore suo / cuius flamma si directe ad vul-
tum hominis percutat dicitur et horribilem pallorem
in oculis aspicientium generat ad similitudinem
defunctorum. ut dicitur. Ipsi. li. xvi. c. i. Secundum autem
vero et plumbum sulphur est calidum et siccum in quar-
to gradu. et est terra partibus aqueis et terrestri-
bus in igneas transeuntibus in naturam sul-
phuris transmutata. Et illud sulphur aliquando est
grossum ferulentum et rubeum. aliquando est purum al-
bidum et subtile. aliquando inter bec mediocriter. et sunt
istam differentiam ex sulphure et argento vivo
diversa metalla generant. ut patet in li. meth.
iiij. vbi ostendit quod sulphur et argentum vivum
sunt materia metallorum. Sulphur autem aliud est
vivum. scilicet quale est quod de terra est educum. Aliud
est mortuum vel extrinsecum. scilicet quod solet fieri artificia-
liter. scilicet quod in calamos fundit vel in alia vasa.
Et legendum est autem per medicina vivum calore et re-
splendens perluadum et sine lapide albidum vel
vnde quod nullum in igne colore facit viridem

atque pinguem. virtutes habet dissolvendi / co-
sumendi / attrahendi / subtiliandi / attenuandi
et corrodendi / et tussim prohibet / epilepticos iu-
vat / scabiem purgat / venenis obviat / liturgi-
cos exatit / artheticos podagricos paralyti-
cos iuvat si modo debito et medicinaliter ipsi
us remedio quis utatur. ut dicitur auicene. et dia-
et pla. et alij auctores.

Sal saliendo dicitur eo quod de igne
exultat fugit enim ignem. ut dicitur Ipsi
do. Alij sal a sole. vel a salo voca-
tum putant. nam ex aquis mari-
nis sponte gignit spuma in extremis littoribus
derelicta et a sole desiccata. aliquando ex puteis sal-
tis hauritur et aqua decoquitur / donec in sal-
tis duritatem aqua prius fluida per calorem ipsam
inspissantem fuerit. Aliquando de extractis barenis
colligitur / crescente luna per noctem. nam in ci-
rena sal sub barenis sepius invenit. Aliquando etiam
in rupes et montes salis inveniuntur / ex quibus
ferro incidunt lapides qui post in salis mate-
riam contriungunt et comminunt. sicut est in ara-
bia et panonia. Zante durici etiam sunt illi
lapides ut ex eis fiant domus. Loe vero sal
in igne crepitat et de igne salit. sed sal agnoscit
unum sicut ignem patet et contra naturam in igne
fuit et in aqua extit. Varias autem sal in colore.
quod et hinc est rufum in quodam parte sicut ubi est
mons et hinc. Sal purpureum in eadem sicut in
partibus adeo est splendidum et lucidum ut ima-
gines reddere videat. In capadocia sal croce-
um effodit. ut dicitur. Ipsi. Item variat in sapore. ut
dicitur. idem. quod alibi suave / alibi salissimum est
alibi amarissimum. et quanto est amarum / tan-
to est calidius sive calidius iudicatur (ut dicitur auicene.)
Sal autem summe est necessarium quod sine sale
omnis fere cibum est insipidus et insalvus pul-
mentis enim saporem dat et excitat in omnibus ci-
barijs appetitum. et eo omnis victus delectatio et
suma hilaritas fit. hinc et solis nomen accepit /
se creditur quia sole nihil est vilius atque sale.
vnde videmus pecudes et armenta quod sale ad-
pastum maxime provocant et salis beneficio in
lacte et caseo plus abundat. Sal etiam corpa
stringit et desiccatur et etiam defuncta corpa a pu-
rescendi labe religat et preseruat (vnde dicitur Ipsi.
li. xvi. c. ij.) Secundum autem plate. sal genera-
liter habet virtutem dissolvendi / mundificandi
et putridos humores consumendi. Item virtutem hinc
ventositatem extenuandi et dividendi maxime si
pulverisatum et coctum calidum super stomachi orifi-
cium cecellet. Item vim hinc humiditatis naturalis
in corpore coadunandi et preservandi et in natura
lis resoluendi et abstergendi. et ideo aqua salinaria

rumores et inflationes etiā hidropicas soluit
 ut dicitur idem. Itē virtutē bz carnes pumidas
 corrodendi / et maxie qñ est crustū qz tūc marie
 resistit putrefactioni et maiorē bz vim in desic
 cando et in mūdando et etiā ad interiora pes
 netrando. vt d. idē. Itē potentia bz venem
 remolliendi et supflua educendi / et maxie sal
 gemma qd sic dī qz daz est sicut gēma. in mor
 tificando etiā intestina mirabiliter coopantur / vt
 resoluantur indurata / et supflua expellantur. et hoc
 idem facit tā armoniacū q̄ cōe. Itē virtutē bz
 venenosis būoribus resistendi. et ideo cū mel
 le / vino / et pane sal / iunctū san / et carbuncu
 lum seu antracem. vt d. auicē. Item virtutes
 bz remouendi maculas faciei si cū aqua rose
 acea et cāphora distempetur. et facies inde lūi
 atur. Item vim bz pūnginē et serpiginem de
 corpore abstergendi et remouendi / potissime
 si cū sapone misceatur. Itē sal virtutē bz sanā
 di venenosos morsus et puncturas repulium
 et etiā scorpionū / si cum melle et nucibus et a
 lijs quibusdā cōponat (vt d. auicē). Das et mul
 tas alias habet virtutes quas enumerare lon
 gum esset. sed exempli gratia hec sufficiant.

Quapazius vel topazion indecina /
 bile est. vt ait Jhsid. li. xvi. Est etiā
 ex virenti genere omniq̄ colore / re
 splendens. Inuenta primo in ara
 bie insula i qua drogodite fame et tempestate
 fessi cū herbaz radices effoderent gemmā istā
 eruerunt quā testam nebulis postea nante q̄ si
 erunt et inuenientes topazium drogoditaz ideo
 mate vocauerūt. Inde lapis sic quesitus et in
 uentus deinde topazius ab insula est vocatus
 Topazium etiā idē qd querere in ipsorū lingua
 sonat. Est autē gemmaz maxima et amplissima.
 Scripsit etiā plinius hanc gemma tante mag
 nitudinis repertam / vt ex ea pbiledēch faceret
 stamā quatuor cubitoz. In glo. vero sup si
 nem apoca. dicitur sic. Topazius quo est rari
 or eo est p̄ciosior. et habet duos colores ex au
 ro et etbera danitate. lucens maxime qñ tangi
 tur radio solis / et oīum aliaz gemmaz supans
 dantatem in aspectū suū puocans respiciē
 tes. quā si solis obscuras. si sue nature relin
 quis danior est. et nihil eo danus in thesauris
 regū siue p̄ciosius inuenitur. ppter sui p̄spiciui
 tatem / gemmaz sibi obiectaz in se recipit cla
 ritatem. Dicit etiā qz sentit motū et cursuz lune
 et p̄tra lunaticam dicit valere passionem. vñ
 dicitur maiorem vel miuorē habere effectū se
 cundū qd luna magis vel minus recipit inae
 mentū. vt dicit in lapi. fluxum sanguinis restri
 git et enozoidas patenribus subuenit. feruē
 tes vñdas cōpescit. et bullire eas non p̄mittit.

vñ dicit in lapidario. Scdm dicit. iram sedat
 et tristitiam. et valet p̄tra noxios motus et p̄tra
 frenesim ac contra mortem subitanā. formaz
 bz specularē. dolū. n. in eo receptum in versuz
 in speculo concauo representat.

Quargolis sine turidis est lapis fla
 uus. in albidum colorem vergens
 dicitur a regione truchozān q̄ na
 scitur p̄seruat visū et p̄fortat et bilaritate gnat.

Quareta sigillata dicit specialiter que
 dā vena terre frigida singulariter
 et sicca que dicitur fm pla. terra sa
 racenica siue terra argentea. que q̄
 dem est subalbida aromatica atqz clara potiss
 sima virtus eius est p̄stringere. Nam puluis
 eius cū albumine oui distempatus fluxū san
 guinis de naribus sistit. valet etiā p̄tra inflati
 onem pedū et p̄tra arthriticā / si sup locū paciē
 tem catheplasmē. vt dicit in platea.

Quareta est vim feulentia in modum
 crete vt mollis lapidis circa pres do
 lei indurata / cuius natura calida est et sicca in
 tercio gradu. valet p̄tra scabiem serpigine im
 petiginem. p̄tra capitis imundicias. virtutem
 etiā bz extenuandi. p̄sumendi. mūdificandi. et
 laxandi. vt patet in pla.

Quareta vt dicit auicē. est inter lapides
 sicut stultus inter boies. Deditur etiā
 ad oēm tuncuram. Est autē dicitur vitru (vt dicit
 Jhsid.) eo qz visui transluceat. p̄spiciuitate etiā et
 substantie sue transparentia vitru luci p̄uū ē
 in alijs metallis et terre venis quicq̄d intrinse
 cus p̄tinet abscondit. in vitro autē cuiuslibet li
 quouis spēs qualis est interius / talis exterius
 declarat. et quasi clausus oculis inuentū no
 tificatur (vt d. Jhsid.) fuit autē vitru p̄ mo inuentū
 iux̄ tholomaidā in litore iuxta bellū fluuiū / q̄
 orit de radice montis cameli. dū nante ibide
 applicarent. nam dū nante sup arenā eiusde
 amnis / ignem de glebis vitri faceret / ex vitro
 et arenis lucidis p̄mixtis noui liquoris riuuli
 effluerunt q̄ vitro (vt d. Jhsid.) originē p̄bue
 runt. Althodo vero fit vitru ex arenibus arbo
 rū et herbaz p̄ fortissimā ignis p̄flagrationez
 quibus cineribus nūc vitru / nunc es. nūc vitru
 qz admisceat. et sic in massam vitream cōmutat
 Althassa autē vitrea cū fuerit in formace liquefa
 cta et p̄fecte depurata / sūmā p̄trabit purita
 tem substantie et transparentia siue p̄spiciuita
 tem. et ideo habet potentiam cuiuslibet colo
 ris susceptibile. quodlibet ei colore tingit / ita
 vt iacintos / smaragdos / et alios lapides p̄
 ciosos in splendore et colore imitat. Tantam
 etiā recipit in substantiam duarū dicitur / vt faci
 lime ad statū artificis in varias et p̄trarias for

mas ac figuras q̄si subito transforment. aliqui tenor teritur. aliqui argenti modo sculpsit et colorat (vt d. Jsi.) Neq̄ em̄ alia speculis aptior est materia. neq̄ picture accommodatior inuentur. Adaximus tamē bonor est in candido vt tro q̄d in colore primū cristallo est. vñ ad potandū auri et argēti metalla depellere pfueuit vt d. Jsi.) Item ibidem d. idem q̄ in genere viti lapis obscurus numeratur. Est autē vitis interdum et niger. aliqui etiā translucidul cras/ siore visu et vocat speculari. et h lapide multi gēmas faciūt (vt d. Jsi.) Hoc autē hz ppriū oē vitē cū sit liq̄factū q̄diu est valde liq̄dū/ sūme ē ductile. In frigidatū dōr indurātū sūme est fragile. et facile frāgibilez cū fuerit fractū nō p̄r nisi iterata calefactiōe repari. q̄dā tñ fecerat vitē flexibile et malleo repabile (vt d. Jsi.) vñ et p̄bialā corā niberio cesare de tali vitrosactā vt fractā in tenā picat. quā nō ruptā/ s̄ plicatā cū malleo repauit vel emēdauit quē iussit cesar dcollan nedū h agnitū fieret/ auz p luto h̄ref et om̄e metalloz p̄ciū vile crederet. qz reuera si vasa vitrea nō frāgerent meliora q̄ autē pu rarent (vt d. Jsi.) est igit vitē specialit̄ puz per spiciū luci puiuz imaginū et vmbraz rep̄itā tuū/ ductile q̄n est liquidū/ fragile q̄n est frigidū et indurātū oīum colorū susceptiū/ colore potius q̄ valore/ gēmaz nobilitiū imitatiū et imunditaz absteriūū (vt d. auicē.) puluis ei ei? mūdificat dentes et in oculis delet albugi nes puenit etiā valde lapidi v̄scie et renū q̄n

Vibitur cū vino (vt d. auicē.)
Dachites ē lapis p̄ciosus et colore fuluus. figura rotūdus intra sese h̄ns a lūi lapidē. cuius crepitu sonorus ē q̄uis finitū illū nō interiorē lapilli/ s̄ spm̄ q̄ndā interiorē sapientes dicāt (vt d. dras. h lapis exsudat a/ quā ita vt videat intra se fontanā scanniginē p̄nere. vñ q̄dam dicūt hūc esse lapidē q̄ dicit enidros. quere supra/ vbi tractatū est de eodē.

Rachiten est lapis q̄ gestat ab hoīe nō mordet a muscis nec ab ap̄ibus infestat (vt d. dia.) et credit valere cōtra veenum.

Zimeth est idē q̄d lapis lazuli et ē lapis vel vena terre inde fit lazurū. vt d̄: in lapi. Est autē lapis ille tanto melior q̄nto colorū celesti est s̄lior. et hz q̄dā cōp̄sua q̄si aurea interferta. Ille autē q̄ est subalbidus pl̄ hz terrestritat. et iō nō est ita p̄ciosus. diuissimē p̄r suari sine corruptione. valer̄ s̄ multas passiones et s̄ sincopim ex fumis melacoliis. si debito mō d̄ct patienti. Nunq̄ d̄z dari nisi p̄ri? subtilissime p̄tracat/ et m̄kotiens abluat et est signū p̄fecte abluionis/ q̄n aq̄ qua q̄blyit

paz aut nihil colorat. miro autē mō purgat et soluit q̄rtanā. nec d̄z dari cū decoctione qz de scenderet vsq̄ ad fundū. s̄ an̄ vel post d̄ct/ et h cū sero. vt b̄etur in plateaf. et sicut ex lāmis ferreis fit cerusa/ sic fit lazurū ex argenteis cū aceto. Lapis autē lazuli sepe fuenit in m̄nerijs argentinis et aurifodinis. et in suis venis sepe sapiri et iaceti et p̄siles lapides blauij inueniuntur. vt dicit dia.

Zinguetes lapis ē vitrei coloris q̄ gestat in collo valer̄ s̄ viciapolā et sanguinē frigit/ et m̄t alienationē repellit. et si tenet ad lignū accensū extinguit flāma ei? vt d. dia.

De plantis et cap. pprietatibus. Liber. xvi.

Quā adiuuā re deo? p̄pletus est liber vel tractatus de pprietatibus rez q̄ in terra immiscus ḡnant. scz de lapidibus et gēmis ac metallis et alijs que nascunt in terre venis. Nūc est dicendū breuiter de arboribus et fructib? ac semibus q̄ ex eis mediātibz radiabus p̄reant. solūmō autē de illis arboribus et herbis/ aliq̄ sunt dicenda. de quoz noibus fit mentio in sacra pagina in textu vt in glo. et h̄ put poterimus/ facimus p̄ ordinē alphabeta.

De Arbore.

Arbor. vt d. Jsi. li. xvij. c. ij. ab aruis nomē sup̄sit. eo q̄ adberere terre s̄tis radiabus pfueit. sicut herba. vtraq̄ em̄ s̄tis sunt quo ad ortū. qz ex vno gignitur alterum. Nam dū sementū in tenā iccens/ q̄si herba p̄us pullulat et erūpat/ de h̄c p̄fecta surgit in arborem et q̄d infra breue t̄pis spaciū in herbam indurat/ in arbutam. id est in arbore nō uellā et tenerā p̄ualecit. Et ē d̄ca arbuta. q. arboris basta. nā arbutū d̄z locus vbi arbores p̄resant. vbi salices saliciū. carecū vbi cari/ ces (vt d. Jsi. li. xvij.) De vegetabilibus p̄nūtur iste arborū et plantarū pprietates. Dicit em̄ q̄ in arboribus et plantis est vita. i. vegetabilis virtus/ quēadmodū in aialibus s̄ different. qz in plānis est occulta in aialibus manifesta/ p̄fecta. s. et cōpleta. arbores enim nō mouentur motu volūtario nec p̄gressiuo sicut aialia. nec mouentur s̄m appetitū delectationū et tristitiarū sicut aialia/ q̄uis alter senserit aliq̄ philosophi. vt anax. et alij quos redarguit Anstoteles. vtraq̄ vegetatiua est in plantis per quā fit attractiō hūoris ad ip̄ius arboris vel plāte nutrimentū vel p̄seruationē